

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Husitské výpravy za hranice, se zaměřením na
slovenské oblasti**

Nikol Erhartová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Husitské výpravy za hranice, se zaměřením na
slovenské oblasti**

Nikol Erhartová

Vedoucí práce:

PhDr. ThLic. Drahomír Suchánek, Ph.D. Th.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2005

Erhartová Nikol

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu PhDr. ThLic. Drahomíru
Suchánkovi, Ph.D. Th.D. za ochotu a odborné vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	ÚVOD DO PROBLEMATIKY HUSITSKÉ REVOLUCE	3
2.1	Situace společnosti před revolucí	3
2.2	Šíření myšlenek a programu reformace	4
2.3	Boje s katolickou stranou	6
2.4	Postupné prohlubování vnitřní rozštěpenosti bratrstev	7
2.5	Zhodnocení husitské revoluce	9
3	HUSITSKÉ „SPANILÉ“ JÍZDY	10
3.1	Třetí křížová výprava	12
3.2	První operace husitských vojsk	12
3.3	Jednání husitů se Zikmundem a podzimní „spanilá“ jízda	16
3.4	Výprava do Míšeňska, Frank a Horní Falce	17
3.5	Jarní husitská výprava roku 1430	20
3.6	Pokus o další křížovou výpravu a husitská výprava na konci r. 1430	21
3.7	Nezdar čtvrté kruciáty a výpravy roku 1431	22
3.8	Společná jízda sirotků a táboritů	23
3.9	Táborité ve Slezsku	24
3.10	Sirotci u Baltu	25
4	HUSITSKÉ VÝPRAVY NA SLOVENSKO	27
4.1	Husitské výpravy na Slovensko v letech 1428 a 1430	27
4.2	Výprava z roku 1431	29
4.3	Další výpravy husitů v letech 1432 a 1433	30
4.4	Význam a dopad „spanilých“ jízd na Slovensko	32
5	VOJENSTVÍ HUSITŮ	35
6	ZÁVĚR	38
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
8	RESUMÉ	42
9	PŘÍLOHY	43

1 Úvod

Téma této bakalářské práce se zabývá významným obdobím českých dějin a to husitskými výpravami za hranice českých zemí. Práce se orientuje na období 20. let a počátku 30. let 15. století, ve kterém docházelo právě k již zmíněným výpravám za hranice v době husitské revoluce. Výpravy husitů jsou atraktivním tématem, kterým se zabývá mnoho historiků. Je to téma také velmi diskutabilní, vyvolávající rozporuplné názory. Vybrala jsem si ho z toho důvodu, že husitství představuje důležitou součást dějin českého národa. Celá revoluce ovlivňovala nejen území českých zemí. Všechny okolní země poznaly sílu husitských vojsk a tyto výpravy husitů se významnou měrou podepsaly na celkovém průběhu revoluce. Zviditelnění výprav husitů do oblastí Horního Uherska bylo ovlivněno mým zájmem o přiblížení problematiky týkajících se území, které je Čechám nejen z historického hlediska tak blízké.

Hlavním cílem bakalářské práce je objasnění daného tématu a předložení ucelené koncepce husitských výprav za hranice. Dílčí cíle práce jsou věnovány seznámení s historickými fakty, které byly klíčové pro celé revoluční dění období 20. a 30. let 15. století. Práce se soustředí na popis úspěchů a neúspěchů jednotlivých tažení husitských vojsk za hranice. Zpracované jsou historické události, které ovlivnily vývoj a průběh jednotlivých výprav, spolu s podobou husitských tažení, konkrétně jaké taktiky byly používány. Další z cílů celé práce je vytyčení výprav do slovenských oblastí tehdejšího Uherska a se seznámením vlivu, který zde husité zanechali.

V úvodu práce je kapitola věnovaná uvedení do problematiky husitské revoluce a událostem, které ji ovlivnily a doprovázely. Po seznámení s děním samotné revoluce se práce zabývá již konkrétními husitskými jízdami za hranice, kterým je věnovaná následující kapitola. V chronologickém uspořádání jsou popsány jednotlivé výpravy husitů za hranice českého státu. Pozornost je věnována vývoji výprav, co jím předcházelo a důsledkům, které po sobě zanechaly. V samostatné kapitole se poté dočteme o konkrétních jednotlivých výpravách na Slovensko. Rovněž jsou chronologicky uspořádané a popisované, jaká konkrétní vojska podnikla jednotlivá tažení, jsou upřesněné oblasti, kde se husité objevili a kde zanechali svou stopu. Závěrečná kapitola je stručně věnovaná husitské taktice a husitskému vojenství, které bylo úspěšně využíváno, a které ovlivnilo celkový vývoj vojenství vůbec.

Při zpracovávání bakalářské práce je použito hlavně metody analýzy a interpretace. Vypracování tématu je založeno především na důkladném prostudování literatury a následného zpracování, pomocí komparační a kompilační metody. Pomocí analytického přístupu je pracováno výhradně s literaturou, která se věnuje tématu práce a napomáhá k lepšímu pochopení dané problematiky. Po nastudování literatury byly sepsány jednotlivé body této práce, byly rozebrány a pomocí analýzy a interpretací nastudované literatury blíže popsány a charakterizovány. Po tomto zpracování literatury bylo přistoupeno ke konkrétnímu vypracování celé bakalářské práce. Při interpretaci a přímém popisu a odrážení informací či myšlenek jsem užívala přesného odkazování a citování používané literatury, podle pokynů Rozhodnutí děkana.

Celou práci jsem se snažila opřít o hlavní zdroje, věnující se husitské revoluci a výpravám za hranice. Přímo jsem vycházela ze zdroje od F. Šmahela a jeho čtyřsvazkového vydání o husitské revoluci a pomocí něj jsem si ověřovala informace dostupné v další použité literatuře. K popsání výprav na Slovensko jsem použila dobře zpracovaný článek v periodiku Husitského Tábora, ze kterého jsem vybrala článek V. Segeše, který zde velmi jasně a přehledně zmínil jednotlivé husitské výpravy na území Slovenska. Hlavním zdrojem k popsání jednotlivých husitských tažení byla využita literatura od F. Bartoše, pomocí kterého byly doplňovány informace od F. Šmahela. Pro zhodnocení a vytyčení významu a vlivu husitských výprav byla použita literatura od J. Macka a jeho Mezinárodního ohlasu husitství. Napříč celé práce je vycházeno z Velkých dějin zemí Koruny české od P. Čorneje, pomocí kterého jsou zpřesňovány a objasňovány jednotlivé informace. Práce je doplňována o přístupy z dalších zdrojů literatury.

2 Úvod do problematiky husitské revoluce

Konec 14. století se vyznačoval specifickým vývojem českých zemí. Problémy, které se zde vyskytovaly, jako krize v ekonomické sféře či ve společnosti, nebyly spjaté jen s českým územím, ale jisté krize panovaly v mnohých oblastech Evropy. Docházelo k postupnému růstu společenských problémů, které se vyvíjely značně nerovnoměrně. Celé dění bylo ovlivňováno politickou a mocenskou situací v zemích, jež určovala průběh jednotlivých sociálních konfliktů. Veškerá velká povstání v období do roku 1420, vedená především proticírkevním kacířským smýšlením, bojem proti intervenčním křížovým výpravám a jazykovými rozpory mnohonárodnostních států, byla poražena a zůstalo tedy na revolučním husitství, aby se, dle Františka Šmahela, pokusilo o přerušení neúspěchu těchto sociálních bojů.¹

2.1 Situace společnosti před revolucí

Podmínky revolučního dění u nás byly ovlivněny několika faktory. V druhé polovině vlády Václava IV. se začaly objevovat politické problémy, ovlivňující budoucí revoluci. Panovník představoval nejvyšší složku státního zřízení Koruny české a stavovské složky byly na sobě nezávislé politické organizace bez sjednocující instituce generálních sněmů. Na povrch vše vyplulo po smrti Václava a prosazováním jeho nástupce, kterým byl jeho bratr Zikmund, tehdy uherský a římský král. Čechy, které byly především husitské, nesouhlasily s nástupem Zikmunda, zatímco vedlejší Morava spolu se slezskými knížectvími a obojí Lužicí přijaly Zikmunda za dědičného nástupce země.

V Čechách se začala prohlubovat státní finanční krize, na královská města a zeměpanské kláštery těžce dopadaly každoroční zvláštní berně, také se zmiňuje úpadek reálné hodnoty stříbrné a drobné mince. Arcibiskup Jan z Jenštejna se snažil vybudovat centralizovaný aparát české církve, což ale ztroskotalo na odporu Václava IV. To také zároveň dopomohlo k zeslabení mocenských pozic církve. Vztahy mezi světskou a církevní mocí se vyostřovaly, a vyústily i v násilné konflikty. Stejně tomu tak bylo i s konflikty mezi vyšší a nižší šlechtou. Ke slovu se dostali představitelé především nižšího společenského postavení a skupiny dvořanů. České panstvo začalo prosazovat

¹ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 1. Doba vymknutá z kloubů*. Praha 1995, s. 157–158.

větší změny na úkor mocenského postavení panovníka, čímž se položily základy ke změně určení budoucí stavovské monarchie.²

Svou roli v uklidnění vyhrocené situace v zemích Koruny české sehrála generační výměna v zemských a v dvorských úřadech, ti byli přístupnější ke kompromisním řešením i k potřebě nápravy církevních poměrů, na které již upozorňoval Jan Hus. Právě procesy zahajované proti jeho osobě začaly stmelovat společnost i z řad vysoké šlechty Čech a Moravy, které se také začaly přiklánět k reformním snahám. Došlo k sblížení názorů krále, dvora i zemských pánů. Po krátké podpoře však dochází ze strany reformátorů k protiodpustkovým akcím, které král ze zřejmých důvodů již nepodpořil a odepřel oficiální podporu Husovým stoupencům. Čelními mocenskými představiteli se stalo české a moravské panstvo, kterým se podařilo odrazit další reformní nápor. Zároveň se formuje opoziční Liga katolických pánů, která počítá s nástupnictvím Zikmunda, na druhé straně sílí reformní tlak radikalismu. Rozpolcenost panstva v otázkách náboženských a v otázkách církevního uspořádání je charakteristická po dlouhou dobu českého politického prostředí a dá se říci, že usnadnila následný nástup revoluce.³

2.2 Šíření myšlenek a programu reformace

Náprava církve, která v podstatě prostupovala program husitské reformace, byla představovaná myšlenkou nápravy především oficiálních představitelů církve a jejích institucí. Od toho pak mělo napravování pokračovat do laického života obyvatel i za předpokladu, že o nápravu bude usilováno právě světskou mocí, jak se tomu stalo v případě husitství. Zájmy nenáboženské povahy musely být v souladu s ideálem bible a křesťanské věrouky. K tomu, aby reformní myšlení proniklo do celé společnosti, bylo nutné proniknout do myšlení obyvatel a změnit zakořeněné tradiční zvyklosti, které pocházely ze zbytku pohanských rituálů. Vše bylo spojené s neznalostí křesťanské nauky, náboženských úkonů a s povrchní vírou, což bylo zapříčiněno opožděnou christianizací obyvatelstva na vesnicích i ve městech.

Celý problém si uvědomoval sám Hus, který se snažil o prohloubení znalostí církevní nauky. Reforma církve v sobě zahrnovala nejen tedy návrat k pravzoru prvotní chudé církve, ale kladen byl důraz i na nápravu společenského života v rámci církevní

²ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce I*. Praha 1995, s. 288–289.

³Tamtéž, s. 289–290.

nauky, dosáhnutím spravedlivého feudalismu a harmonických vztahů trojího lidu.⁴Hus začal působit a především kázat v Betlémské kapli. V roce 1409 byl vydán Dekret kutnohorský, kterým byly upraveny poměry univerzitních hlasů ve prospěch Čechů. Tímto krokem dochází k již zmíněnému ideovému propojení panovníka, dvorské a zemské šlechty spolu s radami pražských měst, které ale ztroskotalo právě na Václavově podpoře prodeje odpustků. V říjnu 1412 hrozilo Husovi vyhlášení interdiktů. Hus se rozhodl bez zábran vyostřovat své názory a velmi úspěšně strhával obyvatele k proticírkevnímu myšlení. Vše vyústilo v pozvání na koncil.⁵

Po odjezdu Jana Husa na koncil začali někteří kněží v rámci šíření myšlenek o nápravě církve podávat laickému obyvatelstvu přijímání z kalicha pod obojí způsobou. Iniciátorem laického přijímání podobojí byl Jakoubek ze Stříbra, za podpory Mikuláše z Drážďan. Velmi rychle se kalich stal součástí husitství a odlišoval je od katolické církve, což vyvolalo nevoli v řadách západokřesťanské církve a kostnického koncilu, který 15. června 1415 zakázal laické přijímání podobojí. Zákaz spolu s usmrcením Jana Husa vyvolal odpor vůči koncilu v řadách české i moravské šlechty, který byl zpečetěn protestními listy proti nejvyššímu církevnímu shromáždění. Rozrůstala se radikálně smýšlející skupina Husových přívrženců z univerzitních řad, jejichž útočištěm se stalo Sezimovo Ústí. Vše pokračovalo v radikalizaci venkovského obyvatelstva.⁶

Tehdejší nově nastupující papež Martin V. potvrdil veškeré protihusitské dekrety. Tento čin papeže předznamenal skutečnou hrozbu křížové výpravy. Zikmund, římský král, se snažil tlačit na bratra i na kališnickou šlechtu. Na přelomu ledna a února 1419 Václav ustupuje a částečnou restaurací se snaží uklidnit situaci, ale neúspěšně. Katolická strana přechází do protiútoků. Ze strany reformátorů dochází k postupné mobilizaci a stmelení obyvatelstva měst a venkova, ke kterým se přidala i nižší šlechta a radikální obec Jana Želivského. Dne 30. června 1419 došlo k vyvrcholení reformního hnutí pražským povstáním.⁷

Můžeme říci, že klíčovým programem husitské revoluce se staly čtyři pražské artikuly, jejichž vývoj byl založen na smýšlení několika domácích i zahraničních generací. Jejich konkrétní podoba byla ustanovena jako výběr skupinových zájmů a shrnutí požadavků, které do té doby byly naznačovány. Ustanoveny byly roku 1420 a jejich obsah zněl: svoboda slova Božího, přijímání laiků pod obojí způsobou, chudá

⁴ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 2. Kořeny české reformace*. Praha 1995, s. 135–137.

⁵Tamtéž, s. 319–320.

⁶ČORNEJ, P.: *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek V*. Praha 2010, s. 177–203.

⁷ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 2.*, s. 321.

církev bez světské moci, trestání veřejných hříchů.⁸ Čtyři artikuly představovaly ideovou základnu všech husitů, určené nejen českým zemím, ale i zahraničím. V zahraničí se však husitský revoluční program setkával spíše s nepřátelským přijetím.⁹

2.3 Boje s katolickou stranou

V březnu 1420 dochází k uskutečnění první křížové výpravy, vedené Zikmundem, který byl společnými silami reformního hnutí poražen. Tento úspěch zapříčinil nárůst moci Prahy. Zájmové spojení vyšší společnosti bylo zakryto vojenskou silou tábořského bratrstva. Jakoubek ze Stříbra, představitel umírněnějších husitů, se snažil usměrňovat radikální obce, vedené Janem Želivským. Praha svůj mocenský triumf potvrdila na Čáslavském sněmu roku 1421, kde odmítla nástup Zikmunda a jeho nárok na český trůn, rovněž zde vyhlásila čtyři artikuly, jako závaznou pro všechny stavy země. Po snahách radikálů prosadit vlastního nástupce na trůn, došlo ke kompromisu a k povolání litevského knížete Zikmunda Korybuta.¹⁰

V květnu roku 1421, ještě před čáslavským sněmem, se v Oberweselu uskutečnil knížecí sněm, na kterém se měla projednávat otázka sjednocení kurfiřtů s říšskými městy. Kardinál Branda di Castiglione v rámci sněmu jménem papeže vyhlásil křížáckou výpravu proti husitům. Stanovení výpravy padlo na 23. srpna 1421. Souhlas říšského panovníka byl brán jako samozřejmý, ale rozepře, které panovaly mezi Zikmundem a kurfiřty, poznamenaly průběh a výsledek křížáckého tažení. Celá výprava se zpočátku nesetkala s výrazným odporem husitů. Až zpráva o blížícím se husitském vojsku způsobila stáhnutí křížáckých vojsk.¹¹

Prosazování chiliasmu několika příslušníky reformního hnutí zahájilo touhu reformátorů a jejich přívrženců po vzniku společné obce, kde si všichni budou bratry a sestry. Mobilizace z roku 1419 byla projevem koordinované organizace, vytvořené především zásluhou lidových kazatelů, kteří dokázali strhnout lid k reformaci a k víře v její program. Několik ozbrojených konfliktů posunulo několik válečníků do popředí vyšší společnosti husitské revoluce, kteří se během krizových válečných let ujali velení v obranném boji. Tak se vedle pražského centra vytvořilo centrum další a to tábořské, radikální, postavené na lidovém základu. Důraz byl kladen na laické přijímání kalicha a

⁸ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 2.*, s. 95.

⁹ČORNEJ, P.: *Velké dějiny země Koruny české. Svazek V.* Praha 2010, s. 254.

¹⁰ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let.* Praha 1996, s. 319–321.

¹¹ČORNEJ, P., s. 303–304.

bořily se hranice mezi knězem a laikem. Postupně docházelo ke snaze umírněnějších umravnit radikály tábořské obce a vnutit jim společný řád.¹² Začala se projevovat vnitřní rozštěpenost Tábora, čemuž nasvědčovala pikartská krize, která přerušila plynulý vývoj tábořsko-hradištské obce. Krize se projevila i mezi řadovými bojovníky a vše vyústilo v Žižkův odchod do východních Čech. Došlo tak k mocenskému oslabení tábořské obce jako celku.¹³

2.4 Postupné prohlubování vnitřní rozštěpenosti bratřstev

Žižkovo nově vytvořené východočeské bratřstvo se pustilo do konfliktů s protivníky, kteří stáli proti čtyřem svatým pravdám husitské reformace. Opět vzrostla vojenská organizace na úkor duchovní složky.¹⁴ K Žižkovu tábořu se přidala i celá jihozápadní oblast tábořského svazu, postupně se jeho řady rozrůstaly o území kolem pražského svazu. Proti Žižkovi se postupně uzavírala koalice pánů. Nad jejími útoky a obklíčením Žižka vyzrál a s pomocí Jana Hvězdy ji dokázal porazit roku 1423 u Malešova. Jan Žižka postupoval v postupném obsazování středočeských měst pražského svazu. Své tažení chtěl završit ziskem Prahy. Nakonec se tak nestalo kvůli uzavření smíru s Janem Rokycanou.¹⁵

V říjnu 1424 však Žižka zemřel, čehož využívá Korybutova pražská skupina k obnovení snah o nápravu církve na českém území. Ale proti němu se včas dokázal postavit Jan Hvězda, který se zasloužil o dočasné spojení tábořských a sirotčích obcí a úspěšně se potlačila Korybutova snaha. Po úmrtí tábořských hejtmanů došlo k dalšímu rozdělení bratřstev, pouze vnější nebezpečí je dokázalo spojit. Velmi schopným duchovním správcem, který se snažil určitým způsobem udržet nadvládu radikálních bratřstev, a kterého je nutné zmínit, byl Prokop Holý. Radikální strana upevňuje svou mocenskou převahu odražením třetí křížové výpravy u Tachova 1427. Problém nastal se zásobováním vojsk, což bylo do jisté míry prolomeno podnikáním „spanilých“ jízd, uskutečňovaných také s cílem ideového rozšíření husitské reformace za hranice.¹⁶

Roku 1431 se uskutečnila další křížová výprava proti husitským Čechům. Průběh tohoto tažení byl ovlivněn nevolí ze strany českých spojenců k vojenským střetnutím.

¹²ŠMAHEL, F.: *Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje*. NLN 2001, s. 168–172.

¹³Tamtéž, s. 177.

¹⁴ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 320–321.

¹⁵Tamtéž, s. 148–152.

¹⁶Tamtéž, s. 321–322.

Hlavním oblehaným místem na počátku výpravy byl Tachov, odkud křižáci pokračovali směrem k Domažlicím, kde byli následně poraženi. Neúspěchem této křížové výpravy bylo ovlivněné jednání na basilejském koncilu. Celá situace vedla ke snaze vyjednat s husity. Kardinál Cesarini se stal předsedou církevního sněmu, který nabídl husitům účast na koncilu. Po přečtení listu od Cesariniho se museli husité dobře připravit na možná vyjednávání. Vše bylo komplikováno zhoršujícími se vztahy mezi tábory a sirotky. Po jejich vzájemné dohodě poslali husité do Basileje žádost o předběžnou schůzku, která by stanovila podmínky jednání na koncilu. Roku 1432 se tak uskutečnila schůzka v Chebu, při které bylo vyhověno většině husitských požadavků.¹⁷ Husité mohli odjet na jednání do Basileje, kde po dlouhotrvajících diskuzích nenacházeli řečníci obou stran shody. Ani husité ani koncil nehodlali ustoupit. Husité odjížděli bez jakéhokoliv úspěchu či dohody. Pochopili, že čtyři pražské artikuli na území církevního koncilu přijaty nebudou. Přes celou rozštěpenost husitských svazů je třeba však říci, že v rámci koncilu jednali naprosto jednotně, a to především zásluhou Prokopa Holého.¹⁸

Čím dál výrazněji se však po příjezdu projevovala vnitřní roztržičnost bratrstev, čehož využívali představitelé husitské pravice na svatomartinském sněmu v listopadu roku 1433. Byla ustavena zemská vláda v čele s Alešem Vřevšťovským z Rýzmburka, který se jednorázově spojil s pány a katolickou stranou proti městským svazům bratrstev. V roce 1434 došlo k vítězství tzv. panské jednoty v bitvě u Lipan. Končí několikaletá nadvláda radikálních bratrstev. Do roku 1437 ještě došlo k určitým snahám o prosazení radikálů v čele s Janem Roháčem z Dubé, ale ty byly v podstatě marné. Nástup císaře Zikmunda na český trůn byl uznán a poslední odpor radikálů skončil dobytím hradu Sionu roku 1437. Nástup krátké vlády Zikmunda a ustanovením jihlavských kompaktát došlo k ukončení vrcholné fáze husitské reformace. Muselo se však čelit vysokému rozpolčení země, jak v náboženských, tak ve stavovských otázkách.¹⁹ Již za vlády Zikmunda dochází k povolení dělené moci s panstvem a zastoupení dvou stavů na sněmu, čímž určil předem cestu k vytvoření stabilní stavovské monarchie.²⁰ Celý proces je ukončen Svatováclavskou smlouvou z roku 1517, která ustanovila českou stavovskou společnost.²¹

¹⁷ ČORNEJ, P., s. 554–564.

¹⁸ Tamtéž, s. 568–580.

¹⁹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 323–324.

²⁰ ŠMAHEL, F.: *Husitské Čechy.*, s. 485.

²¹ Tamtéž, s. 494.

2.5 Zhodnocení husitské revoluce

Celé reformační husitské hnutí vycházelo především z rozporů uvnitř vládnoucího feudalismu, ze sporů mezi duchovní a světskou mocí. Myšlenky viklefsko-husitské se dočkaly podpory z řad nižší i vyšší šlechty. Vytvořila se jasná pospolitost českého měšťanstva a mobilizace venkova s cílem od základů změnit stávající stav země. Celé hnutí se vedlo ve jménu touhy a průraznosti za vytyčeným cílem, přičemž skupiny reformátorů bojovaly s nenaplněnými chiliastickými očekáváními, ale také s vnitřními frakčními boji, nad které se dokázaly povznést a spojit se jen v případě vnějšího nebezpečí. Přestože došlo k porážení vládnoucího radikálního směru husitství, stále probíhalo bránění programu čtyř artikulí a k prosazování vlastních zájmů. Celá komplexnost tohoto procesu i celospolečenský charakter a časový rozsah oprávněně umožňuje o husitském hnutí hovořit jako o revoluci.²²

²²ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha 1996, s. 167–168.

3 Husitské „spanilé“ jízdy

Polovina dvacátých let 15. století představovala začátek nové taktiky husitů v prosazování jejich myšlenek. Tím jsou vojenské výpravy za hranice Českého království, které se plně rozšířili od roku 1427. Cílem těchto rejs, neboli jízd byla propagace myšlenek kališníků a politické a ekonomické zájmy. Důležitou podmínkou pro podnikání takovýchto cest bylo zajištění si stálé pozice v českých zemích a to nastalo až v období 1425–1426.²³

Roku 1425 dne 25. července král Zikmund uzavřel dohodu o trojspolku se saským kurfiřtem Bedřichem a rakouským vévodou Albrechtem. Snaha tohoto spojenectví měla pomoci k přemožení a potlačení husitského hnutí, jehož síla rostla. Na přelomu září a října 1425 po uzavření smíru v poli u Vršovic mezi táborským a sirotčím svazem na straně jedné a Prahou na straně druhé, měla následovat společná výprava na Moravu. Právě o udržení Moravy trojspolku šlo. Zikmund byl ochoten pomoci Albrechtovi na Moravě, kterou měl Albrecht pod svou vládou, ale nemohli se shodnout na společných válečných tažení. Albrecht trval především na dobytí třebíčské posádky. Někdy kolem poloviny října mohli mít táborští zprávy o nebezpečí, hrozící třebíčské posádce. Husité se vydali na pomoc Třebíči. Ještě před samotnou akcí měl Zikmund, obávající se spojení husitských vojsk za podpory Korybuta, snahu domluvit se s Oldřichem z Rožmberka, aby neuzavíral smír s tábority, a aby se v případě vyslané pomoci na Třebíč spolu s Mikulášem z Lobkovic postavili proti táboritům. Oldřich však nechtěl již s tábority mít nic společného. Zikmund nechal nakonec Albrechta u Třebíče a přes Kroměříž pokračoval zpět do Uher. Samotný Albrecht se stáhl do Brna.²⁴ Výprava husitů směřující na Moravu jim pomohla oslabit Zikmundovu i Albrechtovu stranu. Kališníkům šlo o získání všech korunních zemí pro svůj program čtyř pražských artikul a obnovit celistvost českého soustátí. Proto také později své výpravy směřovali do Slezska a Lužice.²⁵ Na začátku listopadu pražané s tábority dobyli premonstrátský klášter v Louce a odsud táhli k rakouskému městu Retz. První husitské tažení za hranice vyvrcholilo 25. listopadu 1425, kdy se podařilo dobýt vcelku dobře opevněné město, zajmout hraběte a získat velké zisky.²⁶

²³ ČORNEJ, P., s. 498.

²⁴ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 169–172.

²⁵ ČORNEJ, P., s. 499.

²⁶ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 172.

Jaro roku 1426 se neslo v duchu příprav a organizace spojených husitských vojsk, která se měla postavit v Ústí nad Labem proti vojskům z Míšně, Saska, Durynska a Horní Lužice. Završením bylo červnové vítězství husitských vojsk a dobytí města. Celá tato událost, popisovaná také jako jedna z největších vojenských střetnutí v dobách husitství, měla představovat mocenskou sílu stálých polních bratrstev.²⁷ Ve svých řadách měla polní vojska početnou část vesničanů. Jednalo se o zástupy nadšenců a příznivců kalicha, který pod přirozenou autoritou Jana Žižky dokázali výborně bojovat. Husitské sbory představovaly vzor disciplíny, která však měla dobrovolný charakter s pevnou důvěrou ve velitele, což podmiňovalo veškeré úspěchy husitů.²⁸

Jasná a těžká porážka míšeňského vojska upoutala pozornost sousedních zemí, které si začaly více všimnout dění v husitských Čechách. První, zatím ne příliš průrazné výpady husitských vojsk za hranice do Rakous, Bavor a Slezska, vyvolávaly očekávané obavy. Zikmund ve snaze o uklidnění situace svolal v září 1426 říšský sněm do Mohuče, na němž chtěl připravit další výpravy proti českým husitům. V rámci sněmu jednal braniborský kurfiřt Bedřich Hohenzollerský se dvěma biskupy bamberským Bedřichem z Aufsessu a s jeho würzburským kolegou Janem, který obnovil činnost rytířského spolku, jenž již 25. ledna 1427 vydal manifest, obsahující mimo jiné jasnou představu o válce s husity. Sněm však kvůli špatnému obvolání účastníků skončil neúspěšně a bylo potřeba svolat nový do Frankfurtu. Přesto došlo v Mohuči k určité předběžné dohodě připravované výpravy. Tehdejší papež Martin V. sympatizoval s obnovením rytířského spolku. Dne 18. března 1427 vydal bulu, ve které vyhlásil křížovou výpravu a jednotu s aktivitou rytířského spolku projevil manifestem z 27. dubna 1427. Křížová výprava byla stanovena na den 29. června téhož roku. Tato výprava se však nestala úspěšnou. Nezdár křížové výpravy je připisován „spanilým“ husitským jízdám.²⁹ Když husité v květnu a červnu 1427 podnikli výpravu do Lužice a Slezska, čímž znemožnili vpád křižáků z tohoto směru a mohli tak soustředit svou převahu aktivních sil proti křižákům, kteří přicházeli ze západu.³⁰

²⁷ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 178–183.

²⁸ KEJŘ, J.: *Husité*. Praha 1984, s. 154.

²⁹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 190–191.

³⁰ MACEK, J.: *Mezinárodní ohlas husitství*. Praha 1958, s. 318.

3.1 Třetí křížová výprava

Na začátku května již husitská vojska odhalila přípravy k válečnému útoku a zmařila tak snahy křížáckého vojska v lužickém Šestiměstí a ve slezských knížectvích. Klíčovým byl rychlý a překvapivý postup husitů. Postupně docházelo k odrážení nepřátel ve městech Lwówek (Lemberg) a Goldberg. Mezitím braniborský kurfiřt Bedřich shromažďoval informace o vojenské a politické situaci v Čechách, které získával od katolických pánů Hynka Krušiny ze Švamberka, Viléma z Rýzmburka, Aleše Holického ze Šternberka i Zbyňka Zajíce z Hazmburka. Dále své působení stavěl na spolupráci s husitskými příslušníky, zasíláním listů o tom, že mají přesvědčit Prahu, Žatec a Louny o mírumilovném poslání křížové výpravy. Dva z obeslaných měli přislíbit pět pevností a prozradit taktiku husitů v boji. Samotná mobilizace křížáckých vojsk se uskutečnila podle plánu. Ve stanovený den 29. června 1427 byla připravená vojska rýnských falckrabat a bavorských vévodů k uskutečnění výpravy.³¹

Kolem 20. července došlo k obležení města Stříbra nepřátelskými vojsky. Celé obléhání města skončilo neúspěchem. Stříbro zdatně odolávalo za pomoci husitů. Po úspěšném odražení útoku křížáckých vojsk na Stříbro se husitská vojska přemístila k Tachovu. Na začátku srpna došlo k dalším bojům mezi husity a křížáky, všechny skončily ve prospěch husitů. Kardinál Beaufort a saský markraběte Bedřich se snažili vyburcovat vojska k dalším bojům proti husitským válečníkům, ale neúspěšně, jejich vojsko se dalo na útek.³² Projevila se významná zbraň husitů v podobě morální převahy husitských bojovníků nad bojovníky křížácké výpravy. Nekázeň a chyby v nejednotném vedení nepřátelského vojska nejednou způsobily vítězství kališníků.³³ Křížácká výprava se chýlila ke svému neúspěšnému konci, který se připisuje na 14. srpen.³⁴

3.2 První operace husitských vojsk

Po poráženeckém útěku křížáků od Tachova se sousední státy obávaly odvetného vpádu husitů a opět začaly bedlivě sledovat dění v Čechách. Zvyšovala se také ostraha proti vnitřním nepřátelům, kteří přitakávali husitům a umožňovali jim lehčí postup. Nikoho však tehdy nenapadlo, že husitské svazy napadnou své nepřátele hned v několika zemích najednou. Již v listopadu 1427 byl zaznamenán menší oddíl

³¹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 192–194.

³² BARTOŠ, F., M.: *Husitská revoluce II. Vláda bratrstev a její pád*. Praha 1966, s. 30–33.

³³ KEJŘ, J., s. 154.

³⁴ BARTOŠ, F., M., s. 30–33.

táborského vojska na jihozápadní Moravě. Po dobytí Kolína byla uskutečněná vlastní výprava polního sirotčího vojska na Moravu, spolu s částí pražské hotovosti v čele s hejtmanem Velkem z Březnice. Po boku Velka stál jako duchovní představitel kněz Prokůpek. Při tažení na Tachov se k sirotčímu vojsku přidal i moravský představitel husitů Jan Tovačovský z Cimburka, který dokázal přemocť opěrný bod krále Zikmunda Uherský Brod. V polovině ledna roku 1428 se spojená husitská vojska vydala na tažení do Bratislavy. Tato výprava byla úspěšná, husité opouštěli Bratislavu se značnou kořistí.

Po vyprázdnění svých vozů zamířili husité k hradu Odra přes Přerov, kde se k nim údajně přidal velitel uničovského vojska Dobeslav Puchala, který spolu s Janem Tovačovským a knížetem Fedorem z Ostrogu tvrdě pokračovali ve svém vojenském tažení. Opavského knížete Václava, který měl ve své državě Hradec nad Moravicí a Hlubič, přinutili husité k příměří. V Ostravě zřejmě husité zanechali část svého vojska, to ale bylo 26. srpna 1428 odraženo slezskými knížaty. Avšak naproti tomuto neúspěchu se husitům podařilo udržet si významný hrad Hukvaldy.

Další postup husitů směřoval k Nyse, do horního Slezska. Zde se však museli potýkat s odporem vratislavského biskupa Konráda. Ten si na pomoc přivolal Jana Münsterberského, olavského knížete Ludvíka, jeho bratra Ruprechta a kladského hejtmana Půtu z Častlovic, který byl jmenován vrchním velitelem. Roku 1428 dne 18. března se před Nysou udála největší a zároveň první i poslední bitva tohoto tažení. Zpočátku rychlý úprk slezského vojska, složeného předně ze sedláků, předznamenával pád města, ale vůdci kališnických vojsk se nezabývali obležením města.³⁵ Často husité při svých výpravách záměrně města obcházeli, protože zdlouhavá obležení jim bránila v rychlém postupu. Rychlé přesuny byly dalším prvkem husitské taktiky, díky které tolik vynikali. Umožňovaly jim podnikat nečekané operace a vpády kde to nepřátelská vojska nečekala a úspěšně prosazovala taktiku překvapení a vyvolání paniky.³⁶ Svým protivníkům dávali husité možnost vykoupení se, což později města využívala, a husité odjížděli s bohatou kořistí a to i v případě, kdy na vykoupení nechtěla protistrana přistoupit, v závěru je to totiž stálo mnohem více. Města, která ale husitská vojska vypálila, byla Falkenberg, Grodków a Břeh, ze kterého uprchlo obyvatelstvo potom, co je jejich kníže Ludvík ponechal napospas husitům.

³⁵ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 201–203.

³⁶ KEJŘ, J., s. 156.

Náročné tažení husitů potřebovalo dříve dohodnutou pomoc ostatních bratrstev. Z jihu ke Kladsku postupovali husité v čele s hejtmánem Janem Královcem z Hrádku. Na své cestě vyloupili cisterciácký klášter v Kamenici a vypálili městečko Frankenštejn. Dne 4. dubna se u Reichenbachu setkala sirotčí vojsko Jana Královce s polním vojskem bratrstva. Po doplnění zásob se 17. dubna celá výprava vydala k Jaworu, aby zabránila možné mobilizaci a spojení dolnoslezských knížat s Lužicemi. Husité se objevili v Goldbergu a spojenecké lužické oddíly ustupovaly. Vzdávat se začal i biskup Konrád a jeho spojenci v Lehnici. Po vydrancování Chójnowa, postoupili Husité ke Stínavě a prvního května se dostali i k předměstí samotné Vratislavi. Neměli však v úmyslu toto město oblehnout. V polovině května se již husité vrátili ze své výpravy na Slovensko a do Slezska. Touto „spanilou“ jízdou vzrostl respekt z husitských zbraní. Ale naděje na šíření ideových myšlenek pravdy husitství narážela na hlubokou nenávisť lidu. Získáním Uherského Brodu byl posílen mocenský vliv moravského husitství, čímž se usnadnila možnost dalších výbojů do oblastí Horní země Uherského království, kde slovenské obyvatelstvo přijímalo husitské smýšlení mnohem otevřeněji.

Hned po návratu polních sirotků ze Slezska zorganizoval hejtmán Velek z Březnice novou jízdu do Horní Falce.³⁷ Sirotci využili své držby v Tachovu a bez problémů odtud spolu s pražskými sbory pronikli k městu Bärnau, kterého se zmocnili. Postupovali až k městům Tischenreuth a Falkenberg. Celý kraj, kterým postupovali, vyplenili a svůj směr stočili na jih k městu Nittenau u Řezna.³⁸ Zpáteční cesta proběhla přes území Kouba a Waldmünchen, kde také zanechali po sobě husité ničivé stopy. O této jízdě se dalo hovořit jako o odvetě za třetí křížovou výpravu, přičemž potom další jízdu do Rakous můžeme považovat za výslovně výbojnou. Bez jakéhokoliv většího odporu táborité pronikli až k Dunaji, ostřelovali Nussdorf nedaleko Vídně poté zničili mlýny u Stockerau. Jejich návrat byl dne 25. června roku 1428, kdy se navíc husité sešli při příležitosti sjezdu husitských vůdců. Hlavním podnětem pro husitský sněm bylo především nebezpečí čtvrté křížové výpravy.

Legát Beaufort se netrápil neúspěchem třetí kruciáty a v listopadu 1427 zahájil svou činnost k systematické přípravě dalších bojů proti husitům. K jeho prospěchu se ukázalo i rozhodnutí papeže Martina V., který udělil 25. října 1427 všemu duchovenstvu roční desátek na vyhlazení husitského kacířství. Finance se měly získávat i z daní z celoročních příjmů duchovenstva, z výše majetků měšťanstva i sedláků, z dávek od

³⁷ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 203–204.

³⁸ ČORNEJ, P., s. 515–516.

Židů a ze stavovské berně šlechticů. Veškeré finance se měly vybrat do 23. dubna roku 1428. Beaufort byl spolu s kurfiřtem Bedřichem jmenován nejvyšším vojenským velitelem. Kvůli odcestování Beauforta zůstalo vše na Bedřichovi, kterému se však nepodařilo dokončit výběr veškerých financí, a tak se válečná výprava odložila na dobu neurčitou.

Husité se na sjezdu v Kutné Hoře dohodli, že i přesto že zatím bezprostřední nebezpečí z říše nehrozilo, budou soustřeďovat své vojenské operace na domácí půdě, aby případně mohli rychle zajistit obranu země. Není však jasné, zda se jednání v Kutné Hoře účastnili všichni husité včetně pražských. Začala se projevovat vnitřní rozpolcenost pražanů a rostl význam právě Kutné Hory, kde se scházeli hlavně polní husité a tím se město stalo politickým ústředím. Napětí mezi pražskými obcemi vyvrcholilo v létě 1428. Staroměstští a novoměstští se dohadovali o rozličném chápání utrakvismu, ale hlavně o dělbě statků propadlých ve prospěch pražských obcí po vyhnání Korybuta. Ke smíření obou skupin přispěl 1. září 1428 Velek z Březnice. Jeho slovo mělo v jednání mezi obcemi značnou váhu a při jednání vyšel vstříc především novoměstským.³⁹

K dalším výbojným výpravám přinutil sirotčí vojsko nedostatek zásob v obléhacím ležení u hradu Lichnice. Počátkem listopadu 1428 byla uskutečněna výprava do Horní Lužice v čele s Janem Královcem. Prošli kolem Chrastavy k Frýdlantu, který byl vypálen. Poté vyplnili území okolo Žitavy a Löbau. Návrat byl uskutečněn přes Hrádek nad Nisou. Sirotci ale díky plně naloženým vozům postupovali velmi pomalu, což umožnilo zmobilizování hornolužických měst a úspěšné zaútočení proti husitům v okolí Chrastavy. V bitvě se hornolužickému vojsku podařilo vzít husitům většinu jejich kořisti. Z tohoto důvodu musel Královec podniknout urychleně novou jízdu, kterou naplánoval do Kladska. Posily shromážděné na Hradecku před vánočními svátky vypálily Habelschwerdt. Až 27. prosince museli husité úspěšně čelit prvním odporům slezského vojska, vedeného knížetem Janem Münsterberským. Kořist, kterou z dané jízdy husité získali, byla zřejmě nedostatečná, a proto se ještě kališnická vojska vydala přes řeku Wartu do Slezska, kde se u Břehu spojila s posilami moravských husitů a jejich počínání končila úspěchem. Po zisku ze Slezska byli husité úspěšní i v biskupském Němčí, v Münsterbergu a v jindřichohradeckém klášteře. Dne 29. ledna

³⁹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 203–206.

1429 měla husitská vojska snahu dobýt Svídnici ale kvůli odporu posádky vedené hornolužickým fojtem Albrechtem z Koldic od svých plánů ustoupili a vrátili se zpět.

I při obležení Bechyně se husité vyrovnávali se zásobovacími problémy. Byli tak donuceni k podniknutí rychlé výpravy do Horních Rakous, při které nejvíce utrpěly kláštery Waldhausen a Baumgartenberg pod Mönchdorfem. Jízda tábořských vojsk postupovala úspěšně až k dolnorakouskému Eggenburgu, poté se ale z neznámých důvodů celá výprava vrátila zpět.⁴⁰

3.3 Jednání husitů se Zikmundem a podzimní „spanilá“ jízda

Na jaře roku 1429 dochází k jednání mezi husity a Zikmundem, které vyústilo v setkání v Bratislavě na konci března 1429. Za stranu husitů vystupoval především Prokop Holý a Petr Payne, zájmy Moravy potom hájil Petr ml. Strážnický z Kravař. Na straně Zikmunda stáli vysocí hodnostáři církve i státu, jako olomoucký biskup Jan Železný, záhřebský arcibiskup Jan, králův kancléř a tři uherští a tři slezští biskupové, dále se účastnil také vévoda Albrecht a Oldřich Rožmberk spolu se čtyřmi doktory pařížské univerzity na podporu krále. Oficiální zahájení bylo 4. dubna 1429. Po jednání v Bratislavě nebyli husité spokojeni a po návratu do Čech svolali v květnu husité sněm v Praze, na který byl pozván i Zikmund. Mělo dojít k dalšímu setkání v Bratislavě a následně na koncilu. Kvůli Zikmundovým zdravotním potížím se koncil neuskutečnil. Ale při dalším vyjednávání v Bratislavě se snažil prosadit příměří, na které husité odmítli přistoupit. Diskutování Prokopa se Zikmundem rozhořčovalo sirotčí opozici. Vše ústilo v hrozbu dalších vnitřních sporů mezi husity, které ale byly během září 1429 zahnány.⁴¹

Z disputačních síní se běh revoluce opět přemístil na válečné pole. Po letním dobytí hradu Lanšperk tábořským polním vojskem zamířili táborité k Jičínu, kde se k němu připojovaly oddíly posádkových měst. Prokop Holý stále zůstával na smírčích jednáních v Praze a vrchní hejtman Kroměšín se postupně přesouval na Žitavsko. Zde se marně snažil dobýt klášter Ojvín. Dne 27. září 1429 se vydali za výpravou Prokop spolu s bechyňským hejtmanem Janem Blehem, s nymburským hejtmanem Otíkem z Lozy a s velitelem staroměstského sboru Václavem Cardou. O den později se k nim připojili polní sirotci v čele s Velkem z Březnice a knězem Prokúpkem. Celé vojsko čítalo

⁴⁰ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 207–209.

⁴¹ BARTOŠ, F., M., s. 46–56.

přibližně na šest tisíc pěších, osm set jezdců a přes dvě stě vozů.⁴² Asi 1. října se shromáždilo u Žitavy a postupovalo ke Zhořelci, jejich útok na hradby byl neúspěšný. Podobně dopadlo i následné tažení husitů na hrad míšeňského biskupa Stolpen. Úspěšně však husitská vojska získala město Kamenec. Část vojska zřejmě pronikla až k Drážďanům. Hlavní husitské síly v polovině října zahájily postupné dobývání Budyšína, jednoho z největších měst lužického Šestiměstí. Celé vojenské střetnutí v Budyšíně nakonec skončilo dohodou o vykoupení příměří. Dohru této husitské výpravy s sebou nese i obvinění budyšínského městského písaře Petra z Prišvic, který údajně pomáhal husitům. Po vynuceném doznání na mučidlech 3. února 1430 byl popraven. Zprávy o dalších podzimních husitských výpravách jsou velmi zmatené, je však jisté, že zásahy husitů se ještě odehrály na území Dolní Lužice, Slezska s Boleslavcem. Jediné město, které se jim ale podařilo 27. října dobýt, byl dolnolužický Gubin. Celá výprava se vrátila kolem 11. listopadu 1429 s bohatou kořistí.⁴³

3.4 Výprava do Míšeňska, Frank a Horní Falce

Po podzimní výpravě na lužické území a po vyřešení otázky s obléhaným hradem Lihnice se mohli sirotci soustředit na přípravu své největší „spanilé“ jízdy. V Sasku a Durynsku se již na počátku listopadu hovořilo o plánech husitské výpravy na jejich území, očekávalo se tažení do sousedního Míšeňska, ale stěží si těžko někdo představil, že husité své výpravy rozšíří i o území Franků. Zdá se spíše, že všechno podstatné se domluvilo po návratu z Lužice. Pražské obce spolu s ostatními obcemi vypsaly pro úhradu válečných výdajů zvláštní berni. Kolem 6. prosince 1429 se uskutečnila v Praze porada velitelského štábu husitských svazů a zástupců spojenců z Čech a Moravy. Dne 14. prosince se vydala vojska několika proudy k severním hranicím.⁴⁴ Husitská vojska o čtyři dny později stála u Mostu, u Kadaně a u Hazmburka. Ve dnech 20.–21. prosince překročila vojska Krušné Hory Nakléřovským průsmykem. I když v Sasku již byly známé informace o chystané jízdě, nenaráželi husité na větší odpor.⁴⁵ Husitské síly postupovali s pěti dokonale připravenými a vyzbrojenými vojsky a pustošili široké okolí mezi Pernem, Drážďany, Míšní a Freiberkem. Některé skupiny husitů se dostaly až

⁴² ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 217.

⁴³ BARTOŠ, F., M., s. 62.

⁴⁴ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 217–218.

⁴⁵ BARTOŠ, F., M., s. 63.

k Magdeburku.⁴⁶ Poté se vojska odklonila a vydala se k Lipsku, kde se soustřeďovalo vojsko saského kurfiřta Bedřicha II. Dobromyslného.

V první fázi tažení nejvíce utrpěly vesnice a malá špatně opevněná města. Husité postupovali přímo k městu Grimma, u kterého došlo ke klíčové bitvě. Husitská vojska musela překročit řeku Mulda, ale zvýšená hladina toku znemožňovala klasický způsob přechodu ve třech pochodových prouděch. V tomto okamžiku se proti husitům postavil Hanuš z Polenska, který měl znemožnit husitům přechod. Pod vedením Jana Zmrzlíka ze Svojšína došlo k odvrácení útoku nepřátelských vojsk a přechod přes řeku byl dokončen. Toto vítězství husitů způsobilo rozklad v řadách protivníka, který se dal na ústup. Vojska bojující ve jménu kalicha pak snadno a bez odporu postoupila k Lipsku.⁴⁷ Během celé této výpravy husité využívali momentu překvapení a maximální organizovanosti, a jejich úspěšnost tkvěla v troufalosti jejich záměrů a v jejich provedení. Spojenecká husitská vojska se rozdělila do pěti proudů, která samostatně operovala a pohybovala se od sebe v takové vzdálenosti, aby se v krátké době mohla opět spojit v kterémkoliv místě. Tento způsob znemožňoval nepříteli účinnou obranu.⁴⁸ Táborskému polnímu vojsku velel Jakub Kroměšín, městskému táborskému vojsku Ondřej z Řimovic, polnímu sirotčímu vojsku Jíra z Řečice a městskému sirotčímu vojsku Jan Královec. Vojsko pražského svazu vedl staroměstský hejtman Zikmund Manda z Kotenčic. Husitská taktika, jak už bylo zmíněno, byla velmi úspěšná. Krajiny, jimiž procházeli husité, zaplavoval strach a obyvatelstvo prchalo ze svých měst, která zanechávalo na pospas spolu s jejich majetkem. Výjimku tvořila města Altenburg, Kronach a Wunsiedel. Přesto se husité úspěšně dostali až k Plavnu.⁴⁹ K dobytí města došlo 25. ledna 1430.⁵⁰ Krveprolití, které bylo užité při dobývání, mělo představovat pomstu za povraždění husitských vyjednavců. Z činu byli obviňováni mniši, ale také pán města Jindřich z Plavna, který se později stal jedním z nejhrolivějších nepřátel revoluce.⁵¹

Směr své výpravy obrátili husité na jihozápad a postupně pronikali přes Plavno, Hof a Bayreut. Města byla husity úspěšně dobývána, nemuseli čelit žádnému obranému útoku, který by jen zbrzdil jejich snahy. Celé území bylo ochromeno strachem a

⁴⁶ KEJŘ, J., s. 158.

⁴⁷ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 218–219.

⁴⁸ MACEK, J., s. 318.

⁴⁹ BARTOŠ, F., M., s. 64.

⁵⁰ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 220.

⁵¹ BARTOŠ, F., M., s. 64–65.

beznadějí před husitskými vojsky.⁵² Husité dále pokračovali směrem k bamberskému biskupství. Biskup Fridrich z Aufsessu spolu s početným duchovenstvem utekli z biskupství a celé město nechali husitům. Na záchranu města se snažili zástupci vyjednat možnost vykoupení míru složením peněžní sumy. Částka byla vyměřena na 50 000 zlatých a mohla být prominuta v případě, že by se město přidalo na stranu husitů. Na hradě Zvernici byla pak podepsaná smlouva s Bamberkem a biskupstvím, přičemž kurfiřt Fridrich vyjednal s husity příměří a značně nižší částku vykoupení na dvanáct tisíc zlatých. Dne 7. února se vydala z Hollfeldu vojska přes Pottenstein, Beheimstein a Pegnitz do Horní Falce. O dva dny později obsadili opuštěný Auerbach a přibližovali se k residenci falckraběte Jana Sulzbacha. Současně zřejmě jiné vojsko husitů dobylo města Gräfenberk na území Norimberka.⁵³

O několik dní později došlo k jednání v Beheimsteinu, kde se také za účasti braniborského kurfiřta spolu s husity uzavřela mírová smlouva. Touto smlouvou získalo celé tažení husitů vrcholného zadostiučinění. Nezanedbatelné bylo výkupné, které naplnilo pokladny husitských svazů i několika jejich spojenců. Důležitou část úmluv však tvořil i příslib kurfiřta Bedřicha Braniborského, kterým zaručil zajištění jednání o čtyřech člancích podle litery božího zákona. Celé slyšení se mělo uskutečnit 23. dubna v Norimberku. Zajištěný byl jak bezpečný návrat husitských posílů, tak i právo na vlastní bohoslužby v přidělených hostincích. Celé příměří mělo platnost do 25. června 1430. Prokop Holý odjel spolu s kurfiřtem Bedřichem do Norimberku vyjednat ubytování, zatím co se postupně husitské vojsko vracelo k českým hranicím přes Weiden a Arzberg. Dne 21. února roku 1430 skončila slavnostním uvítáním největší „spanilá“ jízda husitů.⁵⁴

Braniborský markrabě a kurfiřt se pokoušel dostát svým závazkům, umluvených v příměří s husitskými svazy. Prikázal vyplatit dlužné částky z výkupného a od několika německých reformních teologů si vyžádal memorandum, které schvalovalo jeho postup. Mělo dojít k dalším jednání s kurfiřtem Bedřichem. Předpokládaný první termín schůzky byl stanoven na 16. května, kam ale Bedřich nedorazil. V tomto čase husité vydali manifest, šířící husitské myšlenky.⁵⁵

⁵² KEJŘ, J., s. 158.

⁵³ BARTOŠ, F., M., s. 65–66.

⁵⁴ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 222–223.

⁵⁵ Tamtéž, s. 225.

3.5 Jarní husitská výprava roku 1430

Neustálé příměří, které vyžadoval král Zikmund, bylo pro polní bratrstvo nevyhovující i z mimoideologického hlediska. Stálá vojska si zajišťovala sama svou existenci, protože spojenecké městské republiky stěží pokrývaly náklady na vlastní obranu a pomocné expedice. Stále mobilní vojsko bylo ekonomicky neúnosné. Plenění a vypalování venkovských krajů přinášelo těmto vojskům jen jednorázové zisky, byly nuceny tedy měnit trasy svých výbojů. Přesto byla stálá mobilní vojska pro své takticko-operační přednosti, pro svou neustálou pohotovost a svůj bojový výcvik velmi významná. Díky svým schopnostem mohla i v malém počtu čelit početnějšímu nepříteli a zvyšovat mocenské postavení velitele. Zvládala rozšiřovat i stavy polních vojsk z přilehlých oblastí, především se to týkalo posádek za hranicemi českých zemí. Strategie směřovala k výbojným okupacím do sousedních pohraničních území slezských knížectví a západního Slovenska.⁵⁶

V druhé polovině března roku 1430 se táborité vydali přes Moravu do Slezska. K jejich tažení se přidal Dobeslav Puchala a Opavskem vpadli husité do Horního Slezska. Kolem 25. března přešli u Kozlí Odru, kde se k nim připojil Zikmund Korybut. Útoky se vedly především na území olešnického knížete Konráda Bílého, který byl odpůrcem husitství. Vpády husitských vojsk byly usnadněné rozdrobením Slezska mezi různé větve knížecích rodů. Během této výpravy získali husité nového spojence opolského knížete Bolka ml., se kterým již dva roky byl udržován mír a v této chvíli přijal kalich. S jeho pomocí se husité vydali směrem k městu Břeh, které úspěšně obsadili. Poté dobyli Střelín a 23. dubna i město a hrad Němčí. Tato města byla svěřena knězi Bedřichovi ze Strážnice, protože se měla stát opěrným bodem českého panství, byla proto mimořádně zásobena. S kořistí z výpravy se v polovině května husité vrátili přes Kladsko do Čech.⁵⁷

Vojska sirotků se vydala na výpravu o něco později než táborité, stalo se tak v polovině dubna a jejich cílem bylo Slovensko. Z této výpravy se vojska husitů vrátila téměř současně jako tábořská vojska. Vojska nabírala nové síly, ale Slezané se nemohli smířit s tím, že na jejich území se usadila husitská vojska a ještě tak blízko Vratislavi. Kolem 20. května se znovu husité vrátili na území Němčí a dobyli s pomocí dělostřelby město. Po tom co se slezští vojáci dozvěděli o pomoci, která měla přijít z Čech, dali se na ústup. Po dalším slezském neúspěchu ze 14. června na území Vedrova stoupl zájem

⁵⁶ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 225–226.

⁵⁷ BARTOŠ, F., M., s. 71–72.

slezských knížat vykoupit si mír. Na začátku června se také táborské vojsko pustilo do dobývání měst na Moravě v čele s Prokopem Holým. Bojovalo se s nepřáteli u Brna a potom se pustili do dobývání Moravského Šternberku. K těmto bojům se připojila také vojska sirotků. Dvouměsíční boje byly zakončeny úspěchem husitů.⁵⁸

3.6 Pokus o další křížovou výpravu a husitská výprava na konci r. 1430

„Spanilé“ jízdy po Sasku, Duryňsku a Francích vzbuzovaly na mnohých místech zděšení, pobouření a především volání po další křížové výpravě proti husitům. Do války se však nikomu moc nechtělo po všem, co se událo během husitských jízd. K této nechuti nepřidal ani fakt nepřítomnosti krále. Zikmund se 25. srpna dostal do Štrubiny v Bavorsku, kam svolal nový sněm, ale účastníků bylo velmi málo. Sám se musel ujmout zahájení bojů proti husitům. Podněcoval ke zbrojení v Uhrách a Rakousích, aby uklidnil veřejnost a zalíbil se papeži. Na českém území se začala vyhlášovat zemská pohotovost proti hrozícímu vpádu nepřátel. Táborské vojsko ukončilo obléhání Moravského Šternberka a mířilo k Plzni, kde už se sjížděla vojska spojenců spolu se sirotky. Dne 30. srpna Zikmund vyhlásil sraz vojsk říšských měst do Kouby na 10. září, kdy ohlašoval zároveň válku na záchranu Plzně od husitů a útok na Čechy ze Saska, Uher i Rakouska. Zikmund obnovil svou taktiku a termín srazu stále odkládal. Sraz se přeložil z Kouby do Chebu, až byl 27. září celý sraz odvolán a nahrazen denní válkou. Na konci listopadu pak byl svolán v Norimberku nový sněm, na kterém se měly vykonat přípravy na vpád do Česka. Vzápětí však došlo v polovině října k vyhlášení mobilizace proti očekávanému útoku husitů. Po tom ale, co 31. října Zikmund opouští Norimberk, poslali husité zvědy do Kouby, aby se přesvědčili, že z nájezdu opravdu sešlo.

Prokop Holý se tak mohl dát s vojskem směrem do Slezska. Cíl této husitské jízdy byl zachránit dobyté Němčí před nájezdy Slezanů. Úspěšné odražení útoku nepřátel bylo završeno dobytím hradu Otmočov, stejně tak nedalekého hradu Vrbno. Tato jízda byla v rukou především táborského vojska, které vyčkávalo na sirotky, se kterými se setkala v prosinci roku 1430, aby společně vtrhli dne 26. prosince do Lužice. V městečku Reichenbach museli husité čelit zoufalému odporu obyvatel, kteří se uchýlili do dobře opevněného kostela, který jim umožňoval dva týdny úspěšně odrážet útoky kališníků. Poté se věnovali plenění okolí Budyšínska. Celá výprava byla předčasně zakončena, jelikož Prokop Holý se musel věnovat záležitostem okolo

⁵⁸ BARTOŠ, F., M., s. 73–74.

vypsaného sněmu o jednání míru mezi koncilem a husity. Kolem 13. ledna 1431 byl Prokop s vojskem táborským i sirotčím zpět v Čechách.⁵⁹

3.7 Nezdar čtvrté kruciáty a výpravy roku 1431

V Kutné Hoře kolem 11. února roku 1431 se uskutečnil husitský sněm, na kterém došlo mimo jiné k naplánování nové výpravy do Horní Lužice. Dne 21. února se dostalo sirotčí vojsko k Budyšínu, a když několikadenní odstřelování zůstalo bez výsledku, přesunula se vojska 27. února k městu Löblau, které dobyla. Toto město bylo úspěchem výpravy, tvořilo důležitou spojnici mezi Zhořelcem, Budyšínem a Žitavou. V březnových dnech se však husité museli vypořádat s neúspěšným dobýváním samotné Žitavy, a tak se vydali kolem Ostritz a 19. března 1431 dobyli město Luba. Tomuto útoku s pravděpodobností velel Jan Čapek ze Sán, který byl též významnou osobností husitství a již v této době aspiroval na vrchního hejtmána. Na druhé straně se vydala táborská vojska do Slezska a zanechala po sobě zkázu na území Goldbergu a Lubinu. Velitel Dobeslav Puchala zase vyplenil ve stejné době oblast Spiše a 1. dubna 1431 vypálil se svým vojskem Levoč.⁶⁰

V téměř stejném období docházelo na půdě nepřátel husitství k vyjednávání čtvrté křížové výpravy, kde klíčovou roli prosazování této kruciáty sehrál kardinál Cesarini. Ale přednost nové křížové výpravě dávali pouze zástupci hostitelského města Norimberku. Nenacházeli spojení ani mezi českými katolíky, ani v samotném Zikmundovi a braniborském kurfiřtovi Bedřichovi. Avšak finance, které byly pro všechny říšské stavy největší starostí, napomohly Cesarinovi k přesvědčení Zikmunda, který s sebou stáhl i Bedřicha. Započali tak přípravy na čtvrtou křížovou výpravu velkých rozměrů a na přelomu června a července byl ujednáán sraz spojeneckých vojsk.

Ještě než mělo dojít k dalšímu válečnému konfliktu, snažily se obě strany dohodnout na sjezdu v Chebu, avšak neúspěšně. Na konci května přijeli poslové husitů do Prahy a vyhlásili mobilizaci proti další křížové výpravě. Mezitím táborské polní vojsko znovu ukázalo svou vojenskou akceschopnost při dalším tažení do Horní Lužice, odkud pak táhli do Slezska. Urychleně se však vojska musela vrátit domů, kvůli již zmíněné mobilizaci. Celá nová křížová výprava byla ukončena 14. srpna 1431 vítězstvím husitů

⁵⁹ BARTOŠ, F., M., s. 74–77.

⁶⁰ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 231–233.

u Domažlic, kdy se jim podařilo zformovat svá vojska v krátkém čase a překvapit tak nepřítele.

Na oslavy vítězství však polním vojskům moc času nezbylo. V lužickém Šestiměstí využili situace k novému útoku na husitské obležení v Löblau. Důležitá pevnost byla ztracena a nemělo cenu ji znovu dobývat, protože stejné nebezpečí hrozilo i posádce v Němčí. Táborské vojsko táhlo spolu s jeho dalšími spojenci do Slezska, kde úspěšně odrazili nepřítele.⁶¹

Na území Moravy docházelo ze strany sirotků a moravských kališníků ke střetu s vojskem Albrechta, kterému se podařilo využít stereotypní husitské taktiky a husity zčásti pobýt nebo zahnat na útek. V polovině září 1431 potřeboval Albrecht, pobývající již ve Vídni, stáhnout vojsko zpět na svou domácí půdu, protože na přelomu září a října vpadla do Dolního Rakouska výbojná výprava pod vedením řečického hejtmana Mikuláše Sokola z Lamberka spolu s dalšími jeho spojenci. Zprvu však celá výprava probíhala bez problému. Dolnorakouští však stačili zorganizovat mobilní domobranu, kterou kolem 14. října porazila husitská vojska.

Mezitím došlo v Basileji ke zhodnocení nezdaru čtvrté kruciáty a dohody o uskutečnění koncilu, na který by byli pozváni i samotní husité. Pozvání bylo obdrženo pražany v polovině listopadu 1431, jejich odpověď byla kladná, ale s upozorněním, že vše se upřesní až po uskutečnění husitského sněmu. Ten se nakonec konal až 10. února 1432, kvůli pozdějšímu návratu sirotků z uherské jízdy. Před a během sněmu se opět vyostřovaly vnitřní neshody mezi husity táborskými, sirotčími, novoměstskými a staroměstskými. Přesto se dokázali dohodnout a kladně se vyslovit k účasti na basilejském koncilu.⁶²

3.8 Společná jízda sirotků a táboritů

Dohoda na únorovém sněmu vyústila ve společnou jízdu táboritů a sirotků do Lužice od západu a jihovýchodu, aby tak zabránili soustředění nepřátelských sil. Po úspěšném vpádu a odražení připravovaného protiútoků se vojska asi 15. března rozdělila na dva proudy. Jeden šel západním směrem ke Gubinu a druhý zpět na Lubaň. Táborská část vojska spolu se západní armádou zpustošila okolí Zhořelce a připravila tak snadný průchod sirotčímu vojsku, se kterým se opět spojili a vydali se společně na

⁶¹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 236–243.

⁶² Tamtéž, s. 244–249.

sever. Kolem 6. dubna 1432 se společně dostali před město Gubin, které si ve strachu vykoupilo příměří na dva roky. Později stejně tak dolnolužický fojt Hanuš z Polenska podepsal příměří jménem celé Dolní Lužice. Po tomto úspěchu vtrhlo ještě husitské vojsko do Braniborska, avšak markrabí Jan Hohenzoller byl připraven na útoky husitů a úspěšně je zahnal. Kališníkům podlehla jen neohrazená města. Celá tato jízda přesto měla význam nejen zásobní, ale i strategický a politický.⁶³

Před samotným uskutečněním basilejského koncilu probíhaly úmluvy v Chebu, kterých se účastnil mimo jiné Prokop Holý. Na jeho návrat se čekalo s další husitskou jízdou směrem do Slezska. Dne 14. června roku 1432 se husité zastavili před městem Střelín, které úspěšně dobyli a získali velkou kořist. Ze strany vratislavského biskupa Konráda Olešnického byla snaha zadržet husity na řece Odře, ale to se mu podařilo jen částečně. Husité si obratně poradili i s touto překážkou. Úspěšně dobyli několik klášterů a město Olešnice. Celá výprava se ukončila sepsáním míru a zaplacením výkupného ze strany poražených.⁶⁴

3.9 Táborité ve Slezsku

Potvrzením smlouvy o příměří a jejím řádným uzavřením byly zabezpečené české hranice s většinou slezských knížectví, Míšeňska, Saska a Dolní Lužice. Válečný stav pokračoval jen s Horní Lužicí a rakouskými zeměmi vévody Albrechta. Nepřátelství mezi husity a Albrechtem vyústilo v další husitský nájezd v říjnu 1432 do Rakous, kde opět plenili a loupili. Celkově však období podzimu roku 1432 se neslo v duchu utlumení bojových akcí husitů. Přesto napětí na hranici se Slezskem stále pokračovalo, vzhledem k tomu, že menší slezská knížectví se k příměří nepřipojila. Po návratu z rakouské jízdy měli sice táborité v plánu se vydat na jízdu do Uher, ale situace ve Slezsku je donutila vyřešit problémy právě zde. Dne 22. března roku 1433 se vydali husité rychlými přesuny až k Ratibořisku, kde měli nevyřízené účty s knížetem Mikulášem. Výprava se skládala jak z řad českých a moravských bojovníků, tak i ze slezských spojenců. Ke konci března došlo k obsazení města Rybník. Odtud se část vojska vydala vypořádat se s opolským a niemodlinským knížetem Bernardem z Falkenbergu, který pravděpodobně porušil příměří. Zbylá část se přesunula k městu Pszczyňa, kde byli zastiženi poslí krále Vladislava, se kterými vyjednávali o dalším

⁶³ BARTOŠ, F., M., s. 106–107.

⁶⁴ Tamtéž, s. 114–115.

působení husitů. Vše skončilo kompromisem. Vladislavovi husité připravovanou jízdou do Uher napomohli k blokaci případného zásahu Zikmundovy jízdy v Prusku.

Po návratu z jízdy ze Slovenska museli táborité opět řešit problémy ve Slezsku. Situace bez husitských akcí využil opavský vévoda Přemek k obsazení Odry, ale v zápětí byl vytlačen husitským velitelem Bočkem Puklicem z Pozořic. Ten následně spěchal na pomoc svému předchůdci Puchalovi do města Kluczbork. Puchala však musel 15. června kapitulovat, složit odstupné a vzdát se oblehání Byzyny. Stejně tak Boček byl se svým vojskem zahrán. Postupně byli táborští husité poraženi na jednotlivých místech ve Slezsku. Všechny tyto boje a obležení dokládali malou sílu smluv o příměří.⁶⁵

3.10 Sirotci u Baltu

Tato jízda byla rozličné povahy než všechny jízdy předchozí. Sirotci se vydali v čele s Janem Čapkem ze Sán na pomoc polským oddílům v boji proti Řádu německých rytířů. Cíle celé této výpravy byly politické, husité chtěli zajistit pro husitské Čechy polské spojení.⁶⁶ Kolem 20. dubna 1433 vyrazili sirotci do Nové marky a pruského Pomořanska. Cestou kolem Hirschbergu se spojili s hradeckým proudem a společně se vydali přes Frankfurt, kde se střetli s prvním odporem. Rychlými přesuny se sirotci dostali přes Velkopolsko k pohraničnímu hradu Santoku a kolem 7. června byli na území Nové marky a o dva až tři dny později se zmocnili města Strzelce. Ostré sirotčí dobývání měst vyvolávalo strach a umožňovalo víceméně bezproblémové postupy tohoto vojska. Před Landsbergem se sirotci spojili s polskými vojenskými sbory. Sirotci dále postupovali přes Soldin, poté severovýchodním směrem k Arnswalde. Spojenecké vojsko sirotků a polských bojovníků zamířilo na Schlochau, dále táhli směrem k nedaleké Chojnici vstříc Mikulášovi z Michalówa, který stál v čele hlavní polské armády. Obležení pevnosti započalo 6. července, ale po několika týdnech ztroskotalo mimo jiné na zásobovacích potížích česko-polského obležení. Kolem 18. srpna se tak sirotci vydali k Tczewu, který chránil přístup k přístavu města Gdaňsko. Dne 30. srpna vyzývali Jan z Michalówa a Jan Čapek gdaňské občany k vyjednávání podmínek o příměří. Čtvrtého září sirotci vyjeli ke klášteru v Oliwě, kde se jim podařilo spatřit blízké moře. V místech Gdaňské zátoky završili husité turnajovými hrami a pasováním

⁶⁵ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 258–267.

⁶⁶ KEJŘ, J., s. 158.

na rytíře svou „spanilou“ jízdu. U dobytého hradu Jasieniec 13. září 1433 uzavřeli sirotci mír s rytířským řádem a kolem poloviny října se vrátili zpět do Čech. Výprava sirotků k Baltu byla konečnou výpravou v období velkých „spanilých“ jízd husitů.⁶⁷

⁶⁷ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce* 3., s. 267–269.

4 Husitské výpravy na Slovensko

Období 15. století bylo pro území Slovenska dobou mnohých válečných konfliktů. Hlavními aktéry převážně v oblasti Horního Uherska byli husité. Král Zikmund se na druhé straně snažil klidnou cestou upevňovat své postavení vůči uherské šlechtě. V královských městech a svobodných obcích se snažil hledat své spojence. Pokud se města a obce přidala na stranu krále Zikmunda, mohla se těšit hospodářské podpore. Zikmund si tak mohl vytvářet nová mocenská centra. Na konci dvacátých let 15. století natolik vzrostla síla husitů v Čechách, že se vojska husitského hnutí odvážila napadnout Zikmunda v Uhersku.

Klíčovým momentem husitských akcí bylo obsazení Břeclavi kolem poloviny roku 1426. Město se pro husity stalo klíčovým centrem, z něhož mohli kontrolovat cesty do Rakous i do Uherska, a zároveň podnikat „spanilé“ jízdy do Uherska.⁶⁸

4.1 Husitské výpravy na Slovensko v letech 1428 a 1430

Počátkem roku 1428 byla uspořádána první husitská výprava na území Slovenska. V polovině ledna se ve Veselí nad Moravou spojily proudy husitských vojsk, aby společně přes území Skalice táhly přes Senici, Břínovce, Pezinok a Jur k Bratislavě.⁶⁹ Husité za použití svých manévrovacích taktik a momentu překvapení nedali téměř žádnou možnost uherským vojákům čelit jejich síle. Táborské vojsko vedl Prokop Holý, sirotčí vojsko Prokůpek. Podpořeni byli pražskými bojovníky a také moravskými posilami, vedenými Janem Tovačovským.⁷⁰ Ten se k táboritům a sirotkům přidal spolu s dalším vojevůdcem Dobeslavem Puchalou a s ruským knížetem Fridrichem z Ostrógu.⁷¹

Dne 18. února se husité dostali přímo k Bratislavě, ale vzhledem k tomu, že Bratislava byla Zikmundovou rezidenční pevností, nepřipadalo v úvahu její dobytí bez dlouhého obležení. Tak se vojska kališníků spokojila s vypálením jejího předměstí a vypleněním širokého okolí Bratislavy. S bohatou kořistí, kterou jim přinesla tato zimní výprava na Slovensko, se husité vydali přes města Senec, Šintava, kolem Trnavy a

⁶⁸ SEGEŠ, V.: *Husitské výpravy na Slovensko*. In: *Husitský tábor. Supplementum 3*. Tábor 2007, s. 161–163.

⁶⁹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 202.

⁷⁰ SEGEŠ, V., s. 163.

⁷¹ JUROK, J.: *Příčiny, struktury a osobnosti husitské revoluce*. České Budějovice 2006, s. 205.

Nového Města nad Váhom zpět do Čech do Uherského Brodu, aby zde vyprázdnili své vozy a vydali se na další výpravu. Samotný Uherský Brod hrál pro husitské výpravy do Horního Uherska významnou roli. Obsazením tohoto města husité posílili své mocenské pozice na Moravě a usnadnili si tak cestu pro další „spanilé jízdy“ na toto území Slovenska.⁷² Jmenovitě se obsazení Uherského Brodu připisuje zásluhám Jana Tovačovského.⁷³

V polovině dubna roku 1430 se uskutečnila další výprava, jejímž cílem bylo Slovensko, a ve které se spojila vojska sirotků a táboritů. Jejich hlavními veliteli byli Velek Koudelník z Březnice, kněz Prokůpek, Jan Zmrzlík z Orlíka a hejtman Filip z Padařova. Spojenecká vojska doufala, že využijí Zikmundova odchodu ze Slovenska do Německa, který měl být účasten na sněmu v Norimberku. Avšak od svých spojenců dostal pravděpodobně zprávu o zamýšlené jízdě husitských spojeneckých vojsk, proto odložil svou plánovanou cestu a začal mobilizovat vojsko na obranu uherského území.⁷⁴

Na moravsko-rakouských hranicích u Podivína⁷⁵ došlo 23. dubna k první bitvě.⁷⁶ Sirotci, snažící se probít cestu na západní Slovensko, naráželi na připravené obranné vojsko, které bylo řízeno z hradu Šintava samotným Zikmundem. Sirotkům se přesto podařilo proniknout až k Trnavě, kde je však uherské vojsko, kterému velel Ctibor ze Stiborzcy a Jan Marothi, nechalo postoupit až na bažinaté území kolem řeky Váh.⁷⁷ Zde se právě podařilo uherským bojovníkům husity zastavit. Uherské vojsko zaútočilo na husity a prolomilo jejich vozovou hradbu.⁷⁸ Zásluhu na proniknutí nepřítele husitů do jejich tábora měl jeden z jejich velitelů, kterým byl kníže Fridrich z Ostrohu. Fridrich byl bývalým spojencem husitů a znal tak jejich taktiku velice dobře. Problém však nastal ve chvíli, kdy uherští bojovníci začali v husitském táboře plenit a krást. Započaly kruté boje. V číslech údajně došlo na husitské straně ke ztrátě více jak 2 000 mužů a na straně uherské byly ztráty trojnásobného čísla.⁷⁹ Při této bitvě zahynul i statečný velitel husitského vojska Velek Koudelník z Březnice. Husité se proto dali na ústup, při kterém byli stále přepadávaní, a několik dní se prodírali bažinatým územím, než se dostalo zpět na moravské hranice.⁸⁰

⁷² ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 202–204.

⁷³ JUROK, J., s. 205.

⁷⁴ BARTOŠ, F., M., s. 72.

⁷⁵ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 228

⁷⁶ SEGEŠ, V., s. 163.

⁷⁷ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 228

⁷⁸ BARTOŠ, F., M., s. 72–73.

⁷⁹ SEGEŠ, V., s. 164.

⁸⁰ BARTOŠ, F., M., s. 72–73.

4.2 Výprava z roku 1431

Konec září roku 1431 se neslo ve jménu dalšího husitského vpádu na Slovensko. Táborité překročili hranice Slovenska 27. září 1431. Celá výprava byla opět představována dvěma proudy, táborským, který táhl Jablunkovským průsmykem a sirotčím proudem, který postupoval přes Vlárku. Obě vojska se spojila u Žiliny.⁸¹ Společně pokračovali přes Liptovskou, Turčanskou a Nitranskou stolicí, ve kterých zanechali stálé posádky.⁸² Polní vojska Táboritů dobyla Istí hrad Likavu v Liptovské stolici, k čemuž jim dopomohl bývalý kastelán hradu Jan z Messenperku, jenž měl neshody s královnou Barborou, držitelkou hradu. Postupně se při této jízdě přidávali k husitským vojskům obyčejní lidé, zatímco hejtmani polního vojska vyhledávali spojence v řadách válečnické šlechty.⁸³ Táborské vojsko, vedené Prokopem Holým, koncem října uskutečnilo jeden z největších úspěchů výpravy a to bylo dobytí Nitry.⁸⁴ Ke konci října však mezi veliteli obou vojsk došlo k rozepři, která vyústila právě v Prokopův návrat na Moravu, jelikož nepovažoval za bezpečné zůstat nadále na území Slovenska. Přestože byli husité opět úspěšní svým dalším překvapivým vpádem na toto území, uherská vojska teď měla mnoho sil na jejich odražení. Celý spor vyústil při následném dělení kořisti po dobytí Nitry. Přičemž Prokop dojel a Jan Čapek ze Sán spolu se sirotčím vojskem pokračoval dál ve výpravě.⁸⁵

Prokop při svém návratu přes Nové Město nad Váhom na Moravu údajně nechal v jednom místě zbořit most přes Váh, aby si zajistil určitou ochranu před možným nepřátelským útokem. Most mohl spadnout i z jiných příčin, ale každopádně tato skutečnost způsobila velké problémy sirotkům, na které kolem 9. listopadu udeřilo uherské vojsko spojené s některými moravskými pány. Sirotčí vojsko si úspěšně probilo cestu k úniku, ale jakmile narazili na svržený most, čekala je dlouhá cesta kolem Váhu až k Ilavě, kde se jim podařilo přebrodit řeku.⁸⁶ Při tomto přechodu utrpěli sirotci v boji velké ztráty. Z původních 7 000 válečníků se na Moravu vrátilo pouze okolo 2 000 a z původních 300 válečných vozů zůstalo jen 50.⁸⁷ Další šest dní po 19. listopadu, kdy se husité začali dostávat u Ilavy přes řeku, odráželi další a další útoky nepřítele, až se ocitli u Bánova, blízko moravských hranic. Zde však v úzkém průsmyku měli v plánu

⁸¹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 245.

⁸² SEGEŠ, V., s. 164.

⁸³ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 245.

⁸⁴ SEGEŠ, V., s. 164.

⁸⁵ BARTOŠ, F., M., s. 99–100.

⁸⁶ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 245–246.

⁸⁷ SEGEŠ, V., s. 165.

Uhři husity opět napadnout. Husité se začali skrývat ve vozové hradbě, avšak připravený pravý husitský šik se Uhrům podařilo prolomit a husité této části se dali na útěk. Husité otevřeli svou vozovou hradbu prchajícím spoluválečníkům, což ale umožnilo uherskému vojsku vniknout do sirotčího tábora.⁸⁸ Jan Čapek ze Sán, dle informací zopakoval svou chybu z dřívější doby. Celá výprava skončila absolutním nezdarem. V polovině prosince se vracely trosky zbylé výpravy do Prahy.⁸⁹ Uprchlí bojovníci museli ještě při zpáteční cestě čelit přepadení loupeživých Valachů nebo byli zahnáni k řece Moravě, ve které byli následně utopeni.

Tato porážka husitů byla jednou z největších a měla o to větší rozsah, protože vyústila v rozbroje v husitském táboře. Síla husitského tábora byla založena na spojenectví všech husitských svazů, ale především na jednotě a spojenectví obou bratrstev, které drželi Prahu ve své moci, aby se jí nezmocnila královská šlechta. Tato obrovská porážka siroteků hodně zasáhla celé spojenectví bratrstev. Jan Čapek ze Sán se ospravedlňoval obviněním kněze Prokopa ze svržení mostu přes Váh, čímž jim znemožnil unik před uherskými vojsky. Tato zpráva tehdy byla doručena poslem do Prahy, odkud byly vyslány posily, které ale přišly už pozdě. Jejich zubožený návrat 14. prosince, způsobený mrazem a nehostinným počasím ještě více vystupňoval nepřátelství vzniklé proti Prokopu Holému. Tyto zprávy o údajném Prokopově provinění se rozšířily a začaly vznikat pověsti o jeho zradě.⁹⁰

4.3 Další výpravy husitů v letech 1432 a 1433

V červnu roku 1432, v době kdy polní vojska podnikala výpravu do Slezska a domlouvala uzavření dvouletého příměří se slezskými stavy, podnikli moravští spojenci výpravu do oblastí podhůří Malých Karpat na vlastní pěst. Dne 24. června se zmocnili významné Trnavy. V čele vojska stál Blažek z Borotína a jeho obležení města způsobilo Zikmundovi těžkou finanční ztrátu, jelikož město bylo mimo jiné i velmi hospodářsky významné a králi se vrátilo až v lednu roku 1435. Kvůli převážně německy mluvícímu obyvatelstvu se musela vojska spokojit s působením jen v okolních slovenských dědinách. S Blažkem pravděpodobně spolupracoval i Jan z Vrbna, který v téže době obsadil Skalici a obléhal Hodonín. V mnoha případech velitelů zahraničních posádek měla motivace vpádů málo společného s literou husitských manifestů, stejně tak tomu

⁸⁸ BARTOŠ, F., M., s. 100–101.

⁸⁹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 246.

⁹⁰ BARTOŠ, F., M., s. 101–102.

bylo i v tomto případě Jana z Vrba, který tímto obsazením města řešil dlouhé spory se Ctiborem ze Stiborzyce, přestože ve Skalici také přijímali pod obojí způsobou. I této události můžeme připisovat odchod či vyhnání části Němců, obývajících tato města, čímž se postupně posílila domácí slovenská vrstva obyvatel.⁹¹

Roku 1433 v září je zmiňovaná také výprava Jana Tovačovského, který spolu se slovenskými husity, jedním z nich byl mimo jiné Ladislav z Ludanic, podnikl výpravu na střední Slovensko. Podařilo se jim dobýt města Nová Baňa a Prievidza, dále klášter Hronský Beňadik a pravděpodobně město Levice. Do Topolčan, které zřejmě dobyl kolem 20. září 1433, Jan Tovačovský dosadil husitskou posádku v čele se sirotčím hejtmanem Janem Šmikovským ze Žďáru. Podle zprávy z konce listopadu 1433 se zamýšlel Tovačovský nad spojením s velitelem Blažkem z Borotína v Trnavě a údajně plánoval společnou jízdu se sirotky ve Skalici a Uherském Brodě opět na slovenské území napadnout Bratislavu.⁹²

V období konce února 1433, v době kdy kněz Prokop odjel do Basileje, se vypravila výprava vedená Janem Pardusem z Hrádku a knězem Bedřichem ze Strážnice směrem do Rakous, kde však narazila na velmi silnou obranu. Obrátila se tedy a vydala se směrem do Slezska do Ratibořska. Hlavní vojsko se ale vydalo směrem na Slovensko, kde pro jeho vpád byla velmi vhodná situace. Útok husitských vojsk byl očekáván, a proto byly cesty zablokovány, ale strana z Polska byla volná, protože polský dvůr se neodvážil nikterak husitům bránit v cestě, spoléhaje na pomoc českých bojovníků v chystané válce s Německými rytíři.

Husité opět úspěšně využili své osvědčené taktiky a vtrhli do země rychle a překvapivě, což způsobilo rozprchnutí obranného vojska.⁹³ V dubnu 1433 prošlo vojsko kališníků Haličí a 25. dubna se ocitlo před Kežmarokem.⁹⁴ Husitská vojska postupovala v síle 700 jezdců, 7 000 až 8 000 pěšáků a v počtu 300 bojových vozů.⁹⁵ Stejněho dne 25. dubna Kežmark padl a vojsko táborů si zde udělalo svou základnu. Oddíly vojska plenila okolí města a hradu a Jan Pardus se vydal s větší částí jízdy kolem Levoče až ke Spišskému podhradí, ve kterém se nacházely velmi bohaté statky místní kapituly, z nichž si odvezli vysoce bohatou kořist. Na zpáteční cestě se jízda vydala přes Spišskou

⁹¹ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 254.

⁹² JURK, J., s. 206.

⁹³ BARTOŠ, F., M., s. 149.

⁹⁴ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 266.

⁹⁵ SEGEŠ, V., s. 165.

Novou Ves, která byla třetím nejvýznamnějším městem celé stolice.⁹⁶ Spolu s rukojmími, kežmarskými radními a se spišským představeným kapituly Jurajem, pokračovali přes Liptov a Turec. Dne 8. května 1433 zaplacením přes tři tisíce zlatých v Hybech propustili husité kežmarské radní a postoupili ke Kremnici okolo 23. května, odkud si odnesli opět vysoké bohatství a vypálili mincovnu, ležící mimo hradby města.⁹⁷ Od Kremnice se výprava vydala směrem k Váhu, kolem 20. května prošla přes Žilinu a Vlárský průsmyk ke Krnovu zpět do Čech.⁹⁸

Během této výpravy husitů nedokázala uherská vojska klást větší odpor. Několik husitských posádek se usadilo v dobytých hradech a několika městech.⁹⁹ Výprava do Spiše představovala jednu z neúspěšnějších a největších husitských výprav za hranice. Velice zasáhla celé toto území a opět představila svou ohromnou vojenskou sílu. Během tří měsíců je uváděno, že polní vojska překonala kolem 1 300 kilometrů, díky schopnosti rychlých a překvapivých přesunů. Avšak spíše loupeživě zaměřená výprava, která vydrancovala a vyplenila velmi významná místa, nemohla počítat s novými stoupenci kalicha, přestože jsou doloženy záznamy kežmarského magistrátu, který hovořil o několika nových stoupencích kalicha.¹⁰⁰

4.4 Význam a dopad „spanilých“ jízd na Slovensko

Veškeré „spanilé“ jízdy husitů za hranice Čech měly v podstatě kořistnický charakter. Úspěšně tím ze strategického a vojenského hlediska dokázali zeslabit a ochromit potencionálního protivníka. Po bitvě u Lipan 30. května 1434 začali husité postupně opouštět své posádky na Slovensku. Jedním z posledních byl hejtman Trnavy Blažek z Borotína, který jak už bylo zmíněno, opustil dobytou Trnavu v březnu roku 1435. A ještě byl odškodněn Zikmundem panstvím ve Veselí na Moravě a hradem Bzencem. Pro Slováky a všechny další národy tehdejšího Uherska představovaly husitské výpravy především velmi negativní historickou zkušenost.¹⁰¹

Během 14. a 15. století byla společnost na Slovensku značně diferencovaná. Slovenští rolníci tvořili základní potlačenou vrstvu Slovenska, ale nebyli též jednotnou vrstvou. Jejich postavení se měnilo na základě majetkové držby půdy. Chudoba rolníků

⁹⁶ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 266.

⁹⁷ SEGEŠ, V., s. 165.

⁹⁸ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 266.

⁹⁹ SEGEŠ, V., s. 165.

¹⁰⁰ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 267.

¹⁰¹ SEGEŠ, V., s. 165–167.

rostla růstem feudálních poplatků jak v naturální, tak v peněžní formě a mnoho rolníků se přemísťovalo do měst, kde však pouze rozmnožily vrstvu městské chudoby. Ve městech platila mnohem větší diferenciace společnosti. Chudí měšťané neměli na placení městských poplatků, a tím byli vyloučeni z účasti na městské samosprávě. Tato chudá část obyvatelstva však zároveň tvořila většinu.

Za vlády Zikmunda v Uhersku byla politická moc představovaná oligarchií, tedy vysokou světskou a církevní mocí. Můžeme zmínit, že uvnitř vládnoucí uherské feudální monarchie nebyly takové rozpory jako v Čechách. Skupina vládnoucích udržovala klid v rámci vnitřní i zahraniční politiky. V době vypuknutí husitského revolučního hnutí se z oblasti západního Slovenska formovala vojska, která bojovala proti českým husitům. Slovensko však přímo poznalo husitská vojska z odvetných bojů v letech 1423 – 1424, kdy v čele českých husitů stála především skupina městské chudiny a venkovský rolnický lid, to bylo následně na vliv husitů na Slovensko velmi důležité.¹⁰²

Výpravy husitů a setrvání vojenských posádek na Slovensku neměly za cíl oslabit přímo politickou moc, ale měly také významnou roli v šíření husitských myšlenek, stejně jako v jiných případech husitských výprav za hranice. Ale Slovensko navíc představovalo větší význam z důvodu jazykové podobnosti obou národů. Nejpočetnější skupina slovenských husitů je zaznamenána v rámci městských chudých v Bratislavě, která byla roku 1434 zničena na příkaz bratislavského patriciátu. Bratislavská skupina husitských přívrženců byla zároveň chráněna představiteli Trnavy, konkrétně Blažkem z Borotína.

Vedle bratislavských a trnavských husitů se objevila také skupina sympatizující s husitskými myšlenkami v Nitranské stolici. První zpráva o jejich příklonu k husitům se váže k období roku 1430, kdy se husitská vojska pohybovala okolo Pováží. Můžeme zmínit zemana Štefana z Plaštoviec, Jana zvaného Žoldoš a Petera z Lipníka jako představitele, pocházející z této oblasti.

V oblasti Spiše můžeme hovořit o důležitém vlivu husitského hnutí v rámci jejich výprav na toto území. Z řad obyvatel byl především odpor vůči placení desátku, který pak vymáhá pod hrozbami král Zikmund. Významně se vliv husitských myšlenek v této oblasti také projevil tím, že za několik dalších let, po husitském vpádu na Spiš, se

¹⁰² RATKOŠ, P.: *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*. In: MACEK, J.: *Mezinárodní ohlas husitství*, s. 30–33.

zvedla další vlna protifeudálního odporu obyvatelstva, které se opíralo o tradici husitského Tábora.

Jako volné doznívání husitského vlivu na Slovensku bylo hnutí bratříčků, ve kterých se objevovali také bývalí válečníci z Čech. Posilnili tak třídní odpor slovenských rolníků ve východním Slovensku.¹⁰³

¹⁰³ RATKOŠ, P., s. 38–41.

5 Vojenství husitů

Úspěch celých husitských výprav a jejich jednotlivá vítězná tažení byla závislá především na propracovanosti a dodržení jasných taktik a organizaci husitských vojsk.¹⁰⁴ Projev husitské moci je často spojován právě s válečnými triumfy husitského vojska. Nepřátelská vojska převyšovala v několika směrech. Klíčovým pro jejich úspěch byla výborná a účinná taktika, jejímž tvůrcem byl Jan Žižka.¹⁰⁵

K hlavní části polního vojska husitů patřila neodmyslitelně pěchota a jezdeckvo. Mimo to byla tato jednotka vybavena bojovými a spížími vozy a dělostřelectvem. Nejmenší taktickou jednotkou polního vojska byl vozový vůz s osádkou, který si lze představit jako pěší jednotku. Ke každému vozu byli přidělováni po dvou střelci z ručnic, šest střelců z kuší, po čtyřech cepníci a čtyři pěšáci s kopími s hákem. Důležitou součástí byli dva vozatajové a dva pavézníci. Deseti vozům velel desátník, který hlídal pochodový pořádek vozů, udržoval správné vzdálenosti a dohlížel na správné sestavování hradby. Vozový řád byl další organizační strukturou, které vele hejtman. U vozů byl prováděn výcvik. Hlavně vozatajové museli podstupovat nácviky ke zdokonalení jejich přesnosti při manévrování s vozy. Museli dokonale své vozy ovládat i z důvodu rychlosti při sestavování vozových hradeb a jejich uzavírání před nepřítelem.

Jezdeckvo bylo další taktickou a velmi významnou součástí polního vojska. Představovalo odlišnou podobu jezdeckva tehdejší doby. Na rozdíl od těžkopádných rytířů, jejichž pohyb a přesun byl velmi pomalý a nemotorný, vyznačovalo se husitské jezdeckvo lehkostí a rychlostí. Jejich výzbroj byla nepoměrně lehčí než ta rytířská. Přestože hlavní váha v boji stála na početnější pěchotě, taktická významnost jezdeckva byla pro dosažení úspěchu neodmyslitelná. Výcvik jezdeckva probíhal oproti rytířskému individuálnímu výcviku rozdílně, jezdci se učili tomu, aby dokázali své úkoly plnit jako taktický celek. Museli dokázat kolektivně rychle a obratně manévrovat v souladu s ostatními.

Dělostřelectvo bylo další významnou součástí vojska.¹⁰⁶ Na svou dobu lze o dělostřelectvu husitů mluvit, jako o velmi mocné součásti vojska. Velmi dobře využívalo taktiky vozových hradeb. To je používalo jako své základny, k pěti vozům

¹⁰⁴ DURDÍK, J.: *Husitské vojenství*. Praha 1953, s. 103.

¹⁰⁵ KEJŘ, J., s. 147.

¹⁰⁶ DURDÍK, J., s. 103–107.

připadlo jedno polní dělo. Jejich častá taktika byla nazývaná jako soustředěná palba na nepřítele.¹⁰⁷ Stejně jako ostatní části vojska měli nad sebou hejtmana, který byl s ostatními hejtmany podřízen nejvyššímu hejtmanu, vrchnímu veliteli.

Důležitým prvkem husitského vojska byly vozy a vozová hradba. Právě tato taktika významně odlišovala husity od jiných vojsk.¹⁰⁸ Známa vozová hradba nebyla novinkou, s kterou by přišli husité, ale nové bylo její skvělé taktické využití.¹⁰⁹ Byla schopna rychlého a přesného uzavření podle potřeby, zároveň se dokázala pohybovat v terénu. Podle terénu se odlišoval i tvar vozové hradby, která byla buď do obdélníku, nebo do kruhu.¹¹⁰ Velmi významná byla taktika jezdeckta. Ta byla mířená na výzvědné služby a taktický průzkum a pronásledování. Právě na jezdecktu tedy bylo zvládat především akce, jejichž úspěch stál na rychlosti.¹¹¹ Právě na rychlosti a momentu překvapení husité často stavěli své jednotlivá tažení. Rychlé přesuny jim umožňovaly zvyšovat paniku v oblastech, kterými procházeli. Taktika bleskových úderů se jim osvědčila při jízdě do Slezska z roku 1428 a poté se jí přidržovali při dalších zahraničních výpravách.¹¹² Vojska se podle potřeby dokázali rozčlenit na jednotlivé oddíly, samostatně operující. Typická je také taktika souběžného postupu jednotlivých proudů vojska, ve vzdálenosti, která umožňovala podle potřeby rychlý sraz do jednoho šiku.¹¹³ Veškeré taktiky husitských vojsk se staly taktikami vysoce významnými v dějinách vojenství v Evropě. Hejtmani dobře pochopili potřeby správného taktického vedení boje a přesunů vojska. Dokázali dobře využít jakéhokoli materiálu, který jim přišel vhod. Velmi dobře a obratně své kroky přizpůsobily dané situaci a nelpěli na předem stanovené formě boje.

Zcela novou taktikou také byla spolupráce zbraní. Tím, že husité rozdělili svá vojska na jednotlivé taktické jednotky, které podléhaly také velmi vysoké kázni, mohly jednotlivé složky vojska spolu dobře spolupracovat a koordinovat celý průběh boje. Velitelé vojsk dokázali dokonale využít všeho, co potřebovali pro úspěšný boj. Velmi správně odhadovali taktické slabiny nepřítele. Nedílnou součástí jejich postupů byl i morální faktor, správně a pevně ukotven v bojovnících, který také udržoval jejich kázeň.

¹⁰⁷ DURDÍK, J., s. 121–123.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 107.

¹⁰⁹ KEJŘ, J., s. 148.

¹¹⁰ DURDÍK, J., s. 107–117.

¹¹¹ Tamtéž, s. 124.

¹¹² ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 3.*, s. 203.

¹¹³ Tamtéž, s. 219.

Celé taktiky vyvíjející se po celou dobu husitských bojů měly zcela odlišný charakter od taktik tehdejších feudálních protihusitských vojsk.¹¹⁴

¹¹⁴ DURDÍK, J., s. 126–132.

6 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem zpracovala základní historické okolnosti husitské revoluce samotné, poté jsem se zaměřila na husitské „spanilé“ jízdy, které se uskutečňovaly za hranice zemí Koruny České.

V této práci jsem se snažila přiblížit problematiku stavu společnosti před husitskou revolucí a během ní. Dále jsem se věnovala postavení české a moravské šlechty v rámci šíření reformních myšlenek, utváření jednotlivých husitských obcí i jejich vzájemným rozporům, které během revoluce vznikaly. Objasňuji postavení Zikmunda a katolické církve vůči husitským reformátorům.

Snažím se seznámit s otázkami týkajícími se husitských výprav za hranice a s událostmi, které jim předcházely. Analyzována jsou jednotlivá husitská tažení do oblastí Bavorska, Saska, Rakouska, slezských knížectví a Lužice. Došla jsem k odpovědím, že výpravy husitů za hranice byly uspořádávané z několika důvodů. Jedním z nich bylo naplnění takticko-strategického cíle, kdy husité zasahovali proti nepříteli na jeho území, překvapovali ho, zastrášovali a znemožňovali mu rychlou mobilizaci vojska na vlastní obranu. Další ze záměru husitů byl politický a ideologický. Husité si kladli jako hlavní cíl prosazování a šíření znalosti husitského programu a získání co nejvíce nových stoupenců. Ekonomické motivy husitských výprav pak představovaly nejlepší vyřešení problému s užitím husitských polních vojsk.¹¹⁵ V otázce mezinárodního ohlasu husitství lze říci, že v naprosté většině bylo husitství přijímáno negativně. Svůj věhlas za hranicemi českých zemí si husité vydobyli spíše zbraněmi a vojenskou silou než prosazováním ideových myšlenek husitství. Vše nasvědčovalo tomu, že propagační cíle „spanilých“ jízd zůstaly nenaplněny.¹¹⁶

Další část bakalářské práce je věnována výhradně výpravám na Slovensko. Jejich průběh je podrobně zpracován spolu s výsledky, které jednotlivé výpravy zaznamenaly. Jsou řešeny otázky, zabývající se vlivem, který na tomto území husité zanechali. Slovensko představovalo výjimku v ohlasu husitských jízd a jejich prosazování ideologie husitství, přestože podmínky pro prosazení husitství nebyly jednoduché, protože rozhodující slova v městských obcích byla stále v rukou německých starousedlíků. Je třeba ale s obezřetností hovořit o přímém a doloženém vlivu husitství na Slovensku. O kněžích, kteří by přímo působili v období stálých polních vojsk husitů

¹¹⁵ ČORNEJ, P.: *Velké dějiny zemí Koruny České. Svazek V.* Praha 2010, s. 499.

¹¹⁶ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého věku.* Praha 1996, s. 118–119.

na Slovensku, není zatím nic známo a v úvahu je třeba brát i povrchní ideovou snahu šíření husitství ze strany velitelů posádek, kteří byli profesionálními válečníky, a byla pro ně mnohem důležitější výhodnost vojenské služby. Odpovědi na tyto nejasnosti jsem našla u Šmahela, podle kterého je třeba kriticky přistupovat i k husitským sympatiím ze strany slovenského obyvatelstva. Podněty sociálních nepokojů často neměly s husitským vlivem nic společného. Šmahel celou problematiku vlivu „spanilých“ jízd na Slovensku hodnotí obezřetně a hovoří o problematice doložení jednotlivých slovenských husitských skupin, o kterých bylo hovořeno v této kapitole a vůbec o problematice nalezení přímého doložení o domácích stoupcích kališníků.¹¹⁷

Při vypracování této práce jsem dospěla k závěru, že husitské výpravy za hranice měly velký vliv na průběh celého reformního hnutí. Avšak prvotní záměr husitských výprav šířit myšlenky reformace za hranice českých zemí se neshledal s ohlasem, protože vojenská síla husitů a způsoby jakými byly výpravy vedeny, vzbuzovaly strach a obavy. Tento strach a často neúspěšná vojenská střetnutí nepřátel s husitskými vojsky vedla ke snahám o mírová jednání. Dnes je celé období husitské revoluce chápáno jako významný milník dějin zemí Koruny české a husitské výpravy za jejich nedílnou součást, které ovlivnily další historický vývoj a postavení českých zemí ve střední Evropě.

Můžeme připomenout, že výpravy za hranice měly významné dopady a důsledky. V oblasti hospodářského významu představovaly husitské jízdy zcela nepochybně podporu hospodářství v husitských regionech, které byly zatížené válečnými výdaji. Husité si ze zahraničí přiváželi bohatou kořist a vysoké finanční obnosy za slíbená příměří. Během výprav se husité ale naučili také diplomatickým zkušenostem, přestože často s vysokým sebevědomím vyjednávali s knížaty, vysokými církevními hodnostáři i s panovníky jako se sobě rovnými. Tyto zkušenosti později využívali hlavně při basilejském konciliu a jiných vyjednávání. Husitské rejsy se nesou v duchu negativního přijetí. Jejich vpády za hranice byly doprovázeny pleněním a devastováním. Mezi obyvateli vůči kališníkům vzrůstal odpor a nenávisť. V podvědomí evropského obyvatelstva zůstali čeští husité jako hrůzostrašní kacíři.¹¹⁸ Na druhou stranu můžeme říci, že podle jiného autora J. Kejře, nepřesáhla krutost husitských vojsk obvyklé meze středověkého válečnictví v porovnání s ničivostí nepřátelských vpádů. Je potřeba pohlížet také na mírové úsilí husitů, kdy se snažili o svobodná slyšení, při kterých by

¹¹⁷ ŠMAHEL, F.: *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha 1996, s. 134–138.

¹¹⁸ ČORNEJ, P.: *Velké dějiny zemí Koruny České. Svazek V*. Praha 2010, s. 542–545.

husitští teologové mohli obhájit principy své víry. Husitské výpravy do zahraničí, kromě krátkodobých zabezpečení cest a vybudování opěrných bodů, neusilovali o cizí území, či nepožadovali podrobení pánů dobytých oblastí české svrchovanosti. Výpravy husitů nebyly expanzivním prostředkem.¹¹⁹

¹¹⁹ KEJŘ, J.: *Husité*. Praha 1984, s. 162–163.

7 Seznam použité literatury

Bartoš, F., Husitská revoluce, Praha: Československá akademie věd, 1966.

Čornej, P., Velké dějiny Zemí koruny české, Svazek V. 1402–1437, Praha a Litomyšl: Paseka, 2010, ISBN: 978-80-7432-007-1.

Durdík, J., Husitské vojenství, Praha: Vojenský historický ústav ve vydavatelství čs. branné moci Naše vojsko, 1953.

Jurok, J., Příčiny, struktury a osobnosti husitské revoluce, České Budějovice: Nakladatelství Beatris Dobrá, 2006, ISBN: 80-86829-22-7.

Kejř, J., Husité, Praha: Panorama, 1984.

Macek, J., Mezinárodní ohlas husitství, Praha: Československá akademie věd, 1958.

Segeš, V., Husitské výpravy na Slovensko, HT, Supplementum 3, Tábor 2007, ISSN: 0231-6080.

Šmahel, F., Husitská revoluce, I. díl, Praha: Karolinum, 1995, ISBN: 80-7184-073-4.

Šmahel, F., Husitská revoluce, II. díl, Praha: Karolinum, 1996, ISBN: 80-7184-074-2.

Šmahel, F., Husitská revoluce, III. díl, Praha: Karolinum, 1996, ISBN: 80-7184-075-0.

Šmahel, F., Husitská revoluce, IV. díl, Praha: Karolinum, 1996, ISBN: 80-7184-073-4.

Šmahel, F., Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje, Praha 2001, ISBN: 80-7106-468-8.

8 Resumé

The main purpose of this Bachelor thesis was an analysis of Hussite expeditions beyond the borders, focused on the Slovak region. This thesis dealt with brief introduction into the Hussite revolution. The thesis describes the position of Czech and Moravian nobility under the terms of reform ideas, creation of Hussite villages and also contradictions, which arose during the war. Subsequently was performed an analysis and chronological description of rides in Bavaria, Saxony, Austria, Silesian principalities and Lusatia. In thesis were delineated expeditions, which were implemented in area of Slovakia. The part of description of Hussite expeditions were an analysis and interpretation of key historical events, which influenced process of expeditions and the revolution.

In the thesis are described Crusade, realized again the Hussite warriors. The part of thesis was an introduction with the influence of expeditions on population, which was attacked. The thesis deals with Hussite warfare, which influenced history of warfare.

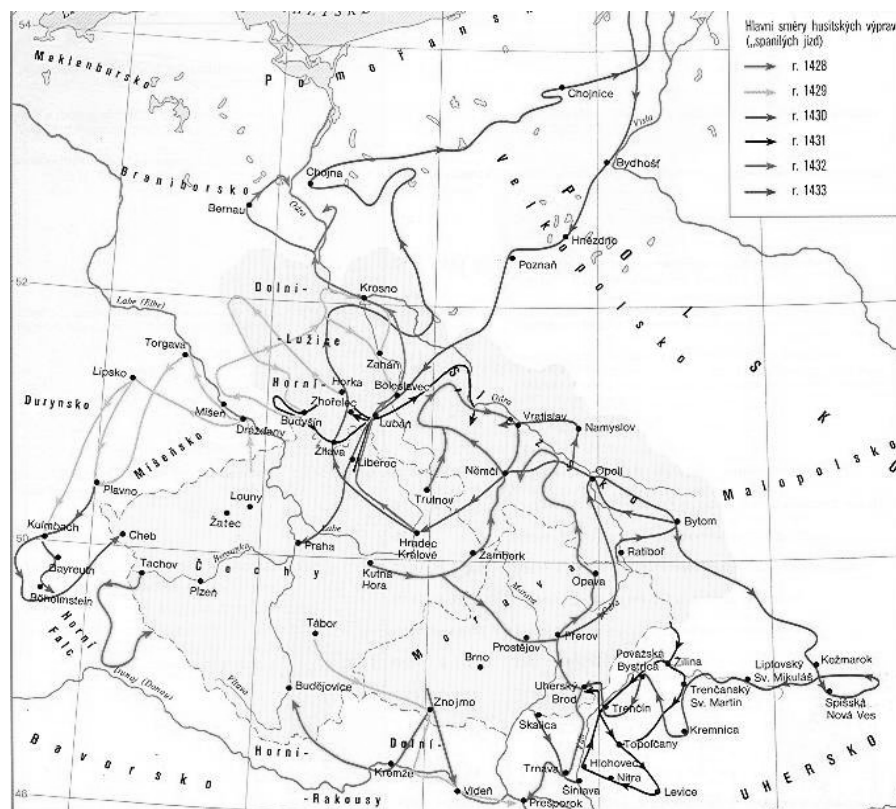
9 Přílohy

Obr. č. 1: Mapa husitských měst (URL:

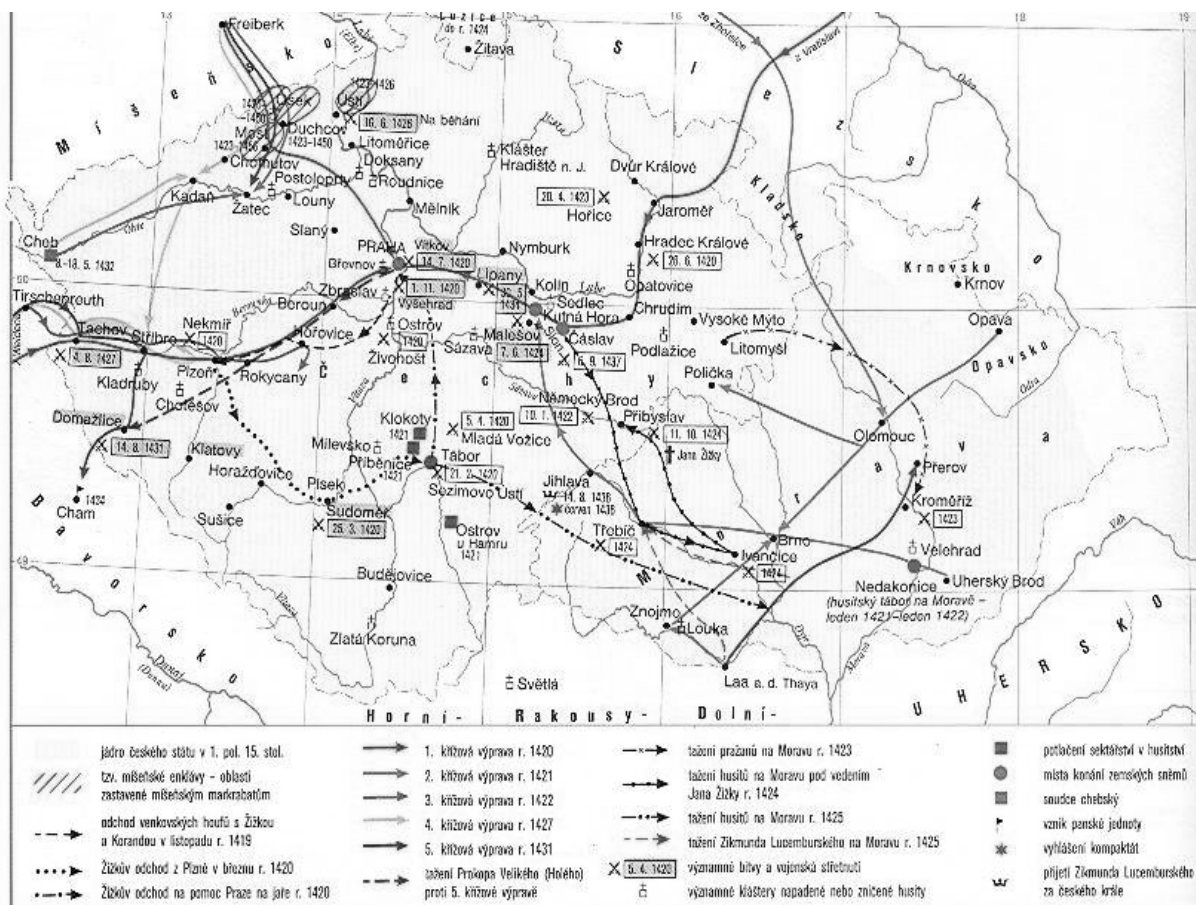
<<http://gymnaziumdc.blog.cz/rubrika/chmelduv-dejepis>>) [cit. 2013-04-23].)

Obr. č. 2: Hlavní směry husitských výprav (URL: <<http://rany-stredovek.ic.cz/10-vrcholny-stredovek-husitske-valky.php>>) [cit. 2013-04-23].)

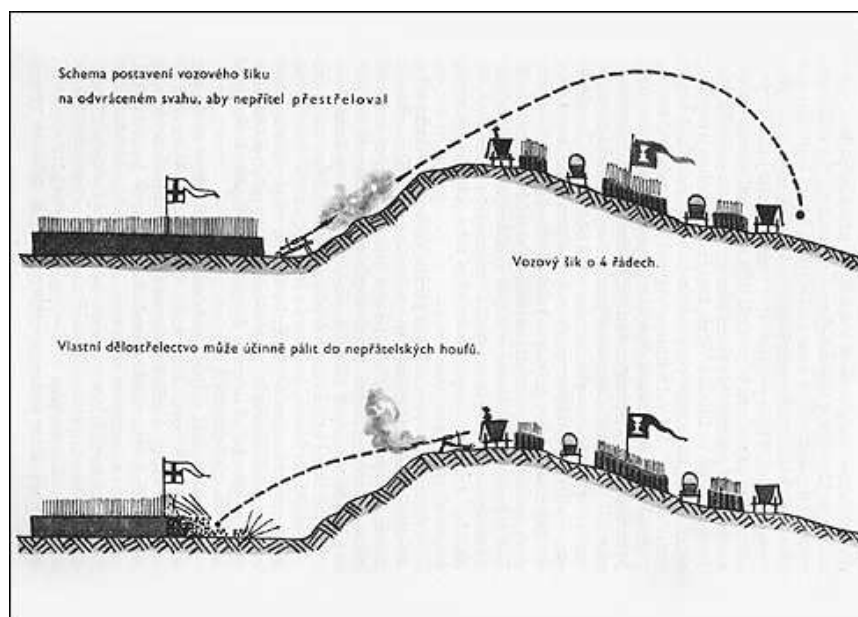

Obr. č. 3: Husitské bitvy (URL: <<http://rany-stredovek.ic.cz/10-vrcholny-stredovek-husitske-valky.php>> [cit. 2013-04-23].)

Obr. č. 4: Schéma postavení vozového šiku

(URL: <<http://www.husitstvi.cz/valecnictvi2.php>> [cit. 2013-04-23].)

Obr. č. 5: Hrad Topolčany

(URL: <http://hrady.misto.cz/topolcany/page_01.htm> [cit. 2013-04-23].)

Obr. č. 6: Tachovské městské opevnění

(URL: <<http://mks.tachov.cz/www/infocentrum/turistika.html>> [cit. 2013-04-23].)

Obr. č. 7: Zikmund Lucemburský

(URL: <http://cs.historica.wikia.com/wiki/Soubor:Zikmund_Lucembursk%C3%BD.JPG> [cit. 2013-04-23].)

Obr. č. 8: Prokop Holý

(URL: <http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?guid=b48ca2c3-05ca-4e22-988f-3c34af744f9c> [cit. 2013-04-23].)

